

راهکارهای بهبود رتبه ایران
در گزارش «انجام کسب و کار» بانک جهانی
۵. نماگر شروع یک کسب و کار

کد موضوعی: ۲۲۰

شماره مسلسل: ۱۳۶۸۷

خردادماه ۱۳۹۳

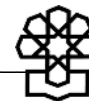
معاونت پژوهش‌های اقتصادی

دفتر: مطالعات اقتصادی

به نام خدا

فهرست مطالب

۱.....	چکیده
۲.....	مقدمه
۴.....	۱. روش‌شناسی تدوین نماگر شروع یک کسب‌وکار
۷.....	۲. جایگاه جمهوری اسلامی ایران در نماگر شروع یک کسب‌وکار
۱۲.....	۳. تجربه کشورها در اصلاح نماگر شروع یک کسب‌وکار
۱۷.....	۴. راستی‌آزمایی گزارش بانک جهانی از فرآیند ثبت شرکت در ایران
۴۲.....	۵. برنامه‌های دستگاه‌های ذیربط برای اصلاح وضعیت موجود
۴۸.....	۶. راهکارها و پیشنهادها با هدف دستیابی به رتبه یک کشورهای منطقه در سند چشم‌انداز
۵۳.....	جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۵۸.....	منابع و مآخذ

راهکارهای بهبود رتبه ایران در گزارش «انجام کسب‌وکار» بانک جهانی ۵. نماگر شروع یک کسب‌وکار

چکیده

پروژه انجام کسب‌وکار بانک جهانی با بررسی ۱۰ نماگر در ۱۸۹ کشور جهان، وضعیت هر کشور را به لحاظ محیط حقوقی و اداری کسب‌وکار رصد کرده و در مقایسه با سایر کشورها در گزارش سالانه منتشر می‌کند. «شروع یک کسب‌وکار» یکی از نماگرهایی است که در این گزارش مورد بررسی قرار می‌گیرد. نتایج این نماگر، سهولت شروع کسب‌وکار در یک اقتصاد را از طریق ثبت تمام مراحل و همچنین زمان و هزینه‌هایی که به‌طور رسمی برای ثبت یک شرکت مورد نیاز است و یا به‌طور معمول در عمل توسط یک کارآفرین برای راه‌اندازی رسمی یک کسب‌وکار صرف می‌شود تا یک فعالیت صنعتی یا تجاری به‌صورت عملیاتی آغاز شود را اندازه‌گیری می‌کند. این پروژه همچنین حداقل سرمایه‌ای که شرکت‌ها باید قبل از ثبت (و یا در یک فاصله زمانی سه‌ماهه) واریز کنند را ثبت می‌کند. بررسی نماگر شروع کسب‌وکار، ضمن کمک به شناسایی ریشه‌های موانع، توصیه‌هایی به سیاستگذاران در طراحی اصلاحات و تسهیل کسب‌وکار ارائه می‌کند.

در گزارش ۲۰۱۴ پروژه انجام کسب‌وکار، کشور ایران در نماگر شروع یک کسب‌وکار در جایگاه ۱۰۷ از میان ۱۸۹ کشور موجود و جایگاه ۱۶ در میان کشورهای سند چشم‌انداز قرار داده شده است. براساس این گزارش، راه‌اندازی یک کسب‌وکار در ایران، ۸ مرحله دارد، ۱۶ روز طول می‌کشد، ۳/۱ درصد درآمد سرانه هزینه دارد و نیاز به حداقل سرمایه‌ای معادل ۰/۴ درصد درآمد سرانه کشور دارد. همچنین رتبه ایران در کل شاخص انجام کسب‌وکار در سال ۲۰۱۴، ۱۵۲ از میان ۱۸۹ کشور مورد بررسی بانک جهانی اعلام شده و در سال‌های اخیر به‌طور مستمر بدتر شده است. با توجه به وضعیت نامناسب جمهوری اسلامی ایران در گزارش‌ها و نماگر مذکور، ضرورت بررسی دلایل ضعف و راهکارهای بهبود نماگر شروع کسب‌وکار زمینه‌ساز تهیه گزارش حاضر شد.

بررسی مراحل واقعی نماگر شروع یک کسب‌وکار در این مطالعه نشان می‌دهد براساس واقعیت‌های قانونی، مقرراتی و اجرایی کشور در اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۳، در عمل ۶ مرحله برای شروع کسب‌وکار در کشور وجود دارد و ۱۱ روز به طول می‌انجامد. هزینه در حدود ۰/۶ درصد درآمد سرانه برآورد شده است و نیاز به حداقل سرمایه‌ای کمتر از ۰/۶ درصد درآمد سرانه دارد. سایر مراحل که گزارش ۲۰۱۴ بانک جهانی براساس آن رتبه ایران در این نماگر را تعیین کرده است، با

راه‌اندازی سامانه ثبت تأسیس شرکت به صورت الکترونیکی تغییر یافته یا اصولاً از ابتدا جزء مراحل ثبت شرکت نبوده است. بر این اساس با شبیه‌سازی وضعیت کشورها از نظر نماگر شروع یک کسب‌وکار در سال ۲۰۱۴، در صورتی که اطلاعات واقعی مبنای محاسبه و تعیین رتبه کشور قرار گیرد ایران در رتبه ۶۵ در میان ۱۸۹ کشور و رتبه دهم در میان کشورهای سند چشم‌انداز قرار خواهد گرفت. این رتبه در نتیجه اعمال شرایط و مفروضات تعیین شده برای این نماگر و نیز وضعیت دیگر کشورها در این نماگر است.

با وجود این نمی‌توان چندان به نتیجه حاصل از راستی‌آزمایی نماگر شروع یک کسب‌وکار در کشور دلگرم بود؛ زیرا صرف‌نظر از اینکه اطمینانی وجود ندارد بانک جهانی نتایج این راستی‌آزمایی را در گزارش‌های بعدی خود اعمال کند، هر سال کشورها برای ارتقای جایگاه خود در نماگر شروع یک کسب‌وکار اصلاحات تازه و کارآمدتری در قوانین، مقررات و رویه‌های خود اعمال می‌کنند. به همین دلیل اکتفا به وضعیت موجود شایسته نیست. بنابراین باید برای اصلاح کارآمدتر کردن نماگر شروع یک کسب‌وکار اصلاحاتی را در قوانین، مقررات و رویه‌های موجود آغاز کرد. این اصلاحات عمدتاً باید با رویکرد تمرکز فعالیت‌های مرتبط با ثبت شرکت در سازمان اسناد و املاک کشور (اداره کل ثبت شرکت‌ها و مؤسسات غیرتجاری) به عنوان مرکز جامع خدمات ثبت شخص حقوقی در کشور، گلوگاه قرار ندادن مرجع ثبت شرکت‌ها برای انجام نظارت‌های مرتبط با سایر دستگاه‌ها و همچنین تنقیح قوانین و برقراری اتصال درست بین مفاد قوانین وضع شده در ۸۰ سال گذشته با قوانین پایه‌ای و اساسی ثبت اشخاص حقوقی به خصوص با رویکرد حذف تشریفات کاغذی و توسعه رویه‌های الکترونیکی انجام گیرد. بدین ترتیب می‌توان امیدوار بود که با ارائه اطلاعات صحیح به تهیه‌کنندگان گزارش انجام کسب‌وکار و انجام اصلاحات پیشنهادی در گزارش حاضر، جایگاه جمهوری اسلامی ایران در نماگر شروع یک کسب‌وکار بانک جهانی در سال‌های آتی به شکل قابل ملاحظه‌ای بهبود یابد.

مقدمه

بانک جهانی به منظور شناخت و تحلیل هرچه بیشتر محیط کسب‌وکار در کشورهای جهان، پروژه انجام کسب‌وکار را متناسب با دوره فعالیت یک بنگاه کوچک و متوسط از سال ۲۰۰۴ در دستور کار خود قرار داده و در آن قوانین و مقررات کشورهای مختلف را با هدف یافتن محدودیت‌ها و موانعی که باعث جلوگیری از فعالیت‌های روان تجاری می‌شود، مورد بررسی قرار داده است. هر اندازه موانع ورود قانونی و رسمی به حوزه فعالیت‌های اقتصادی کمتر باشد، ایجاد شرکت در سایه حمایت‌های قانونی افزایش می‌یابد. ثبت رسمی شرکت‌ها منافع مستقیمی برای شرکت‌ها و صاحبان

و کارکنان آنها دارد. اشخاص حقوقی می‌توانند بیشتر از مؤسسان خود عمر کنند. به محض اینکه چندین سهامدار نیروی خود را برای تأسیس یک شرکت متمرکز کنند، منابع گردآوری خواهد شد. شرکت‌هایی که به صورت قانونی ثبت شده‌اند به خدمات و نهادهای مختلفی از دادگاه‌ها گرفته تا بانک‌ها و همچنین بازارهای جدید دسترسی دارند و کارمندان آنها می‌توانند از حمایت‌های ارائه شده توسط قانون بهره‌مند شوند. شرکت‌های با مسئولیت محدود یک مزیت دیگر هم دارند. این مزیت مسئولیت مالی صاحبان شرکت را به میزان سرمایه‌گذاری آنها محدود می‌کند و بنابراین دارایی‌های شخصی سایر سهامداران در معرض خطر قرار نمی‌گیرد. زمانی که دولت‌ها ثبت شرکت را آسان می‌کنند، کارآفرینان بیشتری اقدام به شروع کسب‌وکار در بخش رسمی کرده، شغل‌های بیشتری ایجاد می‌کنند و برای دولت درآمد بیشتری تولید می‌شود.

در سال‌های گذشته، رتبه بین‌المللی کشور در نماگر شروع یک کسب‌وکار با فراز و نشیب‌هایی روبرو بوده به گونه‌ای که از رتبه ۹۶ در سال ۱۳۸۷ به صورت قابل توجهی به رتبه ۴۲ در سال ۱۳۸۹ و با یک سیر نزولی به رتبه ۸۷ در سال ۱۳۹۱ تنزل کرده است. در آخرین گزارش پروژه کسب‌وکار (۲۰۱۴)، کشور ایران در نماگر شروع کسب‌وکار در جایگاه ۱۰۷ از میان ۱۸۹ کشور موجود و جایگاه ۱۶ در میان کشورهای سند چشم‌انداز قرار داده شده است. همچنین در گزارش سال ۲۰۱۴، رتبه ایران در کل شاخص انجام کسب‌وکار، ۱۵۲ از میان ۱۸۹ کشور مورد بررسی بانک جهانی بوده است. با توجه به رتبه نامناسب جمهوری اسلامی ایران در گزارش مذکور، گروه کسب‌وکار مرکز پژوهش‌های مجلس، پروژه‌ای مطالعاتی با هدف «بهبود رتبه ایران در رده‌بندی بین‌المللی کسب‌وکار» و ارائه راهکارهایی برای دستیابی به جایگاه اول در میان کشورهای سند چشم‌انداز در نماگرهای انجام کسب‌وکار را از بهار ۱۳۹۲ آغاز کرده است. این پروژه به ۱۰ گزارش متناسب با ۱۰ نماگر شاخص بانک جهانی تقسیم شده که در هریک از آنها با روش‌های کتابخانه‌ای و پیمایشی، مجموعه‌ای از راهکارها و پیشنهادهای اصلاح، حذف یا وضع، قوانین، مقررات و رویه‌های اجرایی به منظور دستیابی به جایگاه اول منطقه در نماگر مربوطه براساس گزارش سال ۲۰۱۴ و با فرض ثبات وضعیت همه کشورها ارائه شده است.

گزارش حاضر، به نماگر شروع یک کسب‌وکار می‌پردازد. سؤالات اصلی و فرعی این پژوهش

به شرح زیر است:

سؤال اصلی: چه تغییراتی در قوانین، مقررات و رویه‌های اجرایی لازم است صورت گیرد

تا جمهوری اسلامی ایران در نماگر شروع یک کسب‌وکار در گزارش انجام کسب‌وکار بانک جهانی

به مقام اول در منطقه سند چشم‌انداز^۱ برسد با فرض اینکه شرایط سایر کشورها براساس گزارش سال ۲۰۱۴ بانک جهانی در این نماگر ثابت بماند؟

سؤال فرعی ۱ - وضعیت ایران در مقایسه با کشورهای سند چشم‌انداز در نماگر مورد بررسی چگونه است؟

سؤال فرعی ۲ - گزارش انجام کسب‌وکار بانک جهانی در سال ۲۰۱۴ در نماگر شروع یک کسب‌وکار چقدر با واقعیت‌های جاری در جمهوری اسلامی ایران مطابقت دارد؟

روش تحقیق - برای پاسخ به سؤالات فوق، از بررسی اسناد، سایت بانک جهانی و شبیه‌ساز مربوطه و بررسی میدانی و راستی‌آزمایی زمان، هزینه و رویه‌های ثبت یک شرکت در مرجع ثبت شرکت‌ها استفاده می‌شود.

در این گزارش پس از مروری کوتاه بر روش‌شناسی بانک جهانی در تهیه و تدوین نماگر شروع یک کسب‌وکار، به جایگاه جمهوری اسلامی ایران در مقایسه با کشورهای منطقه سند چشم‌انداز در این نماگر پرداخته خواهد شد. در ادامه پس از راستی‌آزمایی اطلاعات مندرج در گزارش ۲۰۱۴ درخصوص ایران و اقدامات صورت گرفته در جهت بهبود رتبه کشور توسط اداره کل ثبت شرکت‌ها و مؤسسات غیرتجاری، پیشنهادها و راهکارهای قانونی، مقرراتی و اجرایی جهت دستیابی به رتبه اول منطقه سند چشم‌انداز تشریح خواهد شد.

۱. روش‌شناسی تدوین نماگر شروع یک کسب‌وکار

پروژه انجام کسب‌وکار، سهولت شروع کسب‌وکار در یک اقتصاد را از طریق ثبت تمام مراحل و همچنین زمان و هزینه‌ای که به‌طور رسمی مورد نیاز است و یا به‌طور معمول در عمل توسط یک کارآفرین برای راه‌اندازی رسمی یک کسب‌وکار انجام می‌شود تا یک فعالیت صنعتی یا تجاری به‌صورت عملیاتی آغاز شود را اندازه‌گیری می‌کند. این پروژه همچنین حداقل سرمایه‌ای که شرکت‌ها باید قبل از ثبت (و یا در یک فاصله زمانی سه‌ماهه) واریز شده باشد را ثبت می‌کند. رتبه سهولت شروع یک کسب‌وکار میانگین ساده رتبه‌های صدک در مؤلفه‌های چهارگانه این نماگر شامل تعداد مراحل، زمان، هزینه و حداقل سرمایه مورد نیاز است.

برای اینکه داده‌ها بین اقتصادهای مورد بررسی قابل مقایسه باشند، پروژه انجام کسب‌وکار چند فرض را در مورد کسب‌وکار و مراحل آن به‌کار گرفته است. براساس این مفروضات کارآفرین

۱. منطقه سند چشم‌انداز ۲۰ ساله جمهوری اسلامی ایران شامل کشورهای آسیای جنوب غربی، کشورهای همسایه و کشورهای آسیای میانه و قفقاز است. جدول ۶ به بررسی جایگاه ایران در میان کشورهای سند چشم‌انداز می‌پردازد.

به سادگی به همه اطلاعات دسترسی دارد و هیچ تماس قبلی با مقامات نداشته است. همچنین فرض بر این است که کارآفرین هیچ رشوه‌ای پرداخت نمی‌کند. علاوه بر موارد فوق ویژگی‌های این کسب‌وکار براساس مفروضات پروژه کسب‌وکار به شرح زیر است:

مفروضات نماگر شروع کسب‌وکار: مفروضات پروژه کسب‌وکار برای نماگر شروع کسب‌وکار به گونه‌ای طراحی شده است که زمان، هزینه و مراحل شروع کسب‌وکار از طریق ثبت یک شرکت کوچک و معمولی که فاقد پیچیدگی‌های فراوان است را محاسبه کند. براساس گزارش کسب‌وکار جمهوری اسلامی ایران و توضیحات مفصل‌تر سایت انجام کسب‌وکار بانک جهانی^۱ مفروضات به شرح زیر هستند:

- کسب‌وکار در قالب یک شرکت با مسئولیت محدود انجام می‌گیرد: اولین و مهمترین مفروض پروژه کسب‌وکار این است که کسب‌وکار در قالب یک شرکت با مسئولیت محدود (یا معادل حقوقی آن) انجام می‌شود. اگر بیشتر از یک نوع شرکت با مسئولیت محدود در اقتصاد یک کشور وجود داشت، پروژه کسب‌وکار قالب با مسئولیت محدودی که در میان شرکت‌های موجود در آن کشور کاربرد بیشتری دارد و با استقبال بیشتری روبرو می‌شود را انتخاب می‌کند. اطلاعات پروژه کسب‌وکار درخصوص پرکاربردترین قالب شرکت تجاری با ویژگی محدود بودن مسئولیت شرکا از وکلا یا مراکز آمار کشورها گرفته می‌شود.^۲

- شرکت در بزرگترین شهر تجاری کشور یعنی تهران فعالیت می‌کند.

- ۱۰۰ درصد شرکای آن ایرانی هستند و ۵ شریک دارند و هیچکدام از آنها شخصیت حقوقی نمی‌باشند.

- سرمایه شرکت برای راه‌اندازی ۱۰ برابر درآمد سرانه کشور مورد بررسی است که نقداً پرداخت شده است.

- به فعالیت‌های عمومی تجاری و یا صنعتی مانند تولید و فروش محصولات و خدمات به عموم می‌پردازد. کسب‌وکار این واحد اقتصادی شامل تجارت خارجی نمی‌شود و محصولات آن مشمول یک نظام خاص مالیاتی مانند سیگار و تنباکو نمی‌شود و از قواعد عمومی مالیاتی پیروی می‌کند. تجارت آن مستلزم پروسه و روندی که بر آلودگی هوا تأثیر قابل توجهی داشته باشد، نمی‌شود.

- مالک املاک و مستغلات نیست و اقدام به اجاره محل فعالیت تجاری می‌کند.

- واجد شرایط دریافت هیچ امتیاز خاصی نیست.

- ظرف یک ماه بعد از شروع عملیات شرکت بین ۱۰ تا ۵۰ کارمند استخدام می‌کند که همه آنها اتباع ایرانی هستند.

1. www.doingbusiness.org

2. <http://www.doingbusiness.org/methodology/starting-a-business>

- دارای گردش مالی حداقل ۱۰۰ برابر درآمد سرانه کشور مورد بررسی است.
- شرکتنامه شرکت در ۱۰ صفحه تنظیم شده است.
- سرانه درآمد ناخالص داخلی کشور ایران^۱ که در مفروضات فوق به آن ارجاع داده شده در پروژه کسب‌وکار بانک جهانی در سال ۲۰۱۴ مبلغ ۷۲۱۱ دلار آمریکا درج شده است^۲ که در تاریخ ۱۳۹۳/۱/۱۹ براساس نرخ ارز در وبسایت بانک مرکزی مبلغی حدود ۱۸ میلیون و ۴۰۰ هزار تومان است.

کادر آنچه نماگر شروع یک کسب‌وکار اندازه‌گیری می‌کند

- مراحلی که منجر به تأسیس قانونی و راه‌اندازی یک شرکت می‌شوند (برحسب تعداد)
- اقدامات پیش از ثبت (برای مثال تأیید یا رزرو نام و یا گواهی محضری و رسمی)
  - ثبت در بزرگترین شهر تجاری
  - اقدامات پس از ثبت (برای مثال ثبت در سیستم تأمین اجتماعی، مهر و موم شرکت)
  - مدت‌زمان مورد نیاز برای تکمیل هریک از مراحل (برحسب روز تقویمی)
  - بدون احتساب مدت زمانی که صرف جمع‌آوری اطلاعات می‌شود
  - هر مرحله در یک روز جداگانه تکمیل می‌شود
  - هر مرحله زمانی تکمیل می‌شود که سند نهایی دریافت شده است
  - هیچ تماس قبلی با مقامات وجود نداشته است
  - هزینه مورد نیاز برای تکمیل هریک از مراحل (برحسب درصدی از درآمد سرانه)
  - تنها هزینه‌های اداری و رسمی در نظر گرفته می‌شود، رشوه محاسبه نمی‌شود
  - هیچ هزینه مرتبط با شغل اشخاص محاسبه نمی‌شود مگر خدماتی که به موجب قانون الزامی‌اند
  - پرداخت حداقل سرمایه (بر حسب درصدی از درآمد سرانه)
  - سپرده‌گذاری در بانک و یا یک دفتر اسناد رسمی قبل از ثبت (و یا در یک فاصله زمانی سه‌ماهه)

پس از ملاحظه چارچوب روش‌شناسی گروه انجام کسب‌وکار بانک جهانی باید به تعارض دو مطلوبی اشاره کرد که نماگر شروع کسب‌وکار را به چالش کشیده است. مطلوب اول، تسهیل و تسریع روند شروع کسب‌وکار است که از طریق ساده‌سازی تشریفات ثبت، حذف الزام به پرداخت حداقل سرمایه، حذف یا ساده‌سازی فرآیندهای ثبت و حذف مجوزها و گواهی‌ها امکانپذیر است و تأثیر مثبت بر محیط کسب‌وکار، اشتغال و تولید می‌گذارد و مطلوب دوم، نظارت بر شرکت‌های ثبت شده به منظور جلوگیری از ثبت شرکت‌های به اصطلاح صوری یا کاغذی است. این نظارت‌ها عمدتاً با هدف پیشگیری از جرائم و مفاسد اقتصادی انجام می‌گیرد و بعد از کشف بزرگترین جرم

1. GNI Per Capita

2. <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/iran#starting-a-business>

اقتصادی تاریخ کشور در سال ۱۳۹۰ که به اختلاس سه هزار میلیاردی معروف شد مورد توجه بیشتری قرار گرفته است؛ زیرا شرکت‌های متعدد و متنوع صوری ثبت شده، در این اختلاس نقش قابل توجهی داشتند. الزامی شدن ارائه گواهی عدم سوءپیشینه نیز در این برهه زمانی برای ثبت شرکت الزامی شد که منجر به سقوط رتبه ایران در رده‌بندی نماگر شروع کسب‌وکار گردید. به نظر می‌رسد در جمع این دو مطلوب، نظارت جدی برای جلوگیری از مفاسد اقتصادی بر مطلوب اول رجحان داده شده است. اما باید تأکید کرد که مرجع ثبت شرکت‌ها نباید تبدیل به گلوگاهی برای انجام نظارت‌های مرتبط با سایر دستگاه‌ها شود و وظیفه نظارتی درخصوص وجود شرایط قانونی تشکیل و فعالیت شرکت نباید برعهده مرجع ثبت شرکت‌ها قرار داده شود، بلکه نهادهای نظارتی، انتظامی و قضایی در این خصوص باید نظارت بیشتری داشته باشند. در این صورت به نظر نمی‌رسد تسهیل شروع کسب‌وکار و حذف مراحل و مجوزهای غیرضروری ثبت شرکت، در تعارض با نظم اقتصادی قرار گیرد.

۲. جایگاه جمهوری اسلامی ایران در نماگر شروع یک کسب‌وکار

در این بخش جایگاه ایران در میان ۱۸۹ کشور حاضر مورد مطالعه پروژه کسب‌وکار و ۲۳ کشور منطقه سند چشم‌انداز در نماگر شروع یک کسب‌وکار بررسی می‌شود.

۲-۱. جایگاه ایران در نماگر شروع یک کسب‌وکار در میان ۱۸۹ کشور مورد بررسی بانک جهانی
با توجه به داده‌های جمع‌آوری شده توسط گزارش انجام کسب‌وکار در سال ۲۰۱۴ راه‌اندازی یک شرکت در جمهوری اسلامی ایران نیازمند طی هشت مرحله، صرف ۱۶ روز زمان و پرداخت هزینه‌ای معادل ۳/۱ درصد درآمد سرانه و همچنین پرداخت حداقل سرمایه‌ای معادل ۰/۴ درصد درآمد سرانه است (جدول ۱).

جدول ۱. وضعیت نماگر شروع یک کسب‌وکار ایران در گزارش ۲۰۱۴ بانک جهانی

۸	تعداد مراحل
۱۶	زمان (روز)
۳/۱	هزینه (درصدی از درآمد سرانه)
۰/۴	حداقل سرمایه (درصدی از درآمد سرانه)

رتبه جهانی جمهوری اسلامی ایران در بین ۱۸۹ کشور در سهولت راه‌اندازی یک کسب‌وکار ۱۰۷ است.

اساس نماگرهای ارائه شده برای جمهوری اسلامی ایران، مبتنی بر مجموعه‌ای از فرآیندهای خاص اداری و حقوقی است که یک کارآفرین باید برای تأسیس یک شرکت جدید تکمیل کند. این فرآیندها از طریق همکاری با کارشناسان محلی زیربُط و مطالعه قوانین، مقررات و اطلاعات در دسترس عموم، درباره ورود به کسب‌وکار شناسایی شده است.

جدول ۲. ویژگی‌های شرکت ایرانی مفروض

در پروژه بانک جهانی براساس مندرجات گزارش ۲۰۱۴

نوع شرکت استاندارد براساس مفروضات*
شهر: تهران
چارچوب حقوقی: شرکت سهامی خاص
حداقل سرمایه مورد نیاز: ۳۵۰ هزار ریال
سرمایه راه‌اندازی: ۱۰ برابر درآمد ناخالص ملی سرانه

*The World Bank, Doing Business 2014, Economy Profile: Iran, Islamic Rep, p. 20.

جدول ۳، اصلاحات ثبت شده توسط پروژه انجام کسب‌وکار بانک جهانی را برای نماگر شروع یک کسب‌وکار در جمهوری اسلامی ایران نشان می‌دهد.

جدول ۳. جمهوری اسلامی ایران چگونه شروع یک کسب‌وکار را ساده‌تر و یا دشوارتر کرده است؟^۱

عنوان گزارش	اصلاحات
۲۰۰۸	پروژه انجام کسب‌وکار هیچ اصلاحی را ثبت نکرده است
۲۰۰۹	پروژه انجام کسب‌وکار هیچ اصلاحی را ثبت نکرده است
۲۰۱۰	جمهوری اسلامی ایران آغاز مراحل ثبت را با استفاده از سامانه الکترونیکی تسهیل کرد
۲۰۱۱	جمهوری اسلامی ایران با راه‌اندازی یک پورتال اینترنتی این امکان را برای کارآفرینان فراهم کرد تا بتوانند نام اختصاصی شرکت را جستجو و رزرو کنند
۲۰۱۲	پروژه انجام کسب‌وکار هیچ اصلاحی را ثبت نکرده است
۲۰۱۳	جمهوری اسلامی ایران فرآیند ثبت را از طریق الزام مؤسسان یک شرکت جدید به اخذ سوءپیشینه را دشوارتر کرد
۲۰۱۴	پروژه انجام کسب‌وکار هیچ اصلاحی را ثبت نکرده است

1. The World Bank, Doing Business 2014, Economy Profile: Iran, Islamic Rep, p. 19.

در جدول ۴ خلاصه‌ای از جزئیات فرآیندها به همراه زمان و هزینه مربوط به آنها آمده است. این فرآیندها آنهایی هستند که با تقاضای تأسیس یک شرکت مطابق با مفروضات استاندارد مورد استفاده پروژه انجام کسب و کار در گردآوری داده‌ها همخوانی دارد.

جدول ۴. جزئیات فرآیندهای شروع یک کسب و کار به همراه زمان و هزینه مربوط به آنها در

جمهوری اسلامی ایران براساس مندرجات گزارش ۲۰۱۴ بانک جهانی^۱

ردیف	مرحله	زمان انجام (روز)	هزینه انجام
۱	اخذ گواهی عدم سوء پیشینه: مستند به مواد (۱۱۱) و (۱۴۷) اصلاحیه قانون تجارت ۱۹۶۹، گواهی سوء پیشینه تمامی مدیران و بازرسان شرکت به منظور ثبت شرکت لازم است	۳ تا ۷	۵۰ هزار ریال
۲	رزرو نام منحصر به فرد برای شرکت: متقاضی از میان لیست اسامی شرکت‌های پیشنهادی یک نام رزرو می‌کند. متقاضی یک یا دو نام پیشنهاد می‌دهد. نام پیشنهادی به وسیله متقاضی در درخواست ثبت نام به عنوان نام شرکت مورد اشاره قرار خواهد گرفت	۳	۶ هزار ریال
۳	سپردن حداقل ۳۵ درصد سهام شرکت در حساب بانکی و اخذ گواهی بانک مبنی بر تودیع سرمایه	۱	فاقد هزینه
۴	ثبت شرکت در اداره ثبت شرکت‌ها و پرداخت هزینه‌های ثبت: به منظور ثبت شرکت در اداره ثبت شرکت‌ها، مؤسسان شرکت باید اسناد زیر را ارائه کنند: - اساسنامه امضا شده توسط همه سهامداران، - اظهارنامه‌ای که بیانگر پذیره نویسی همه سهام است، - اظهارنامه مشعر بر تعهد کلیه سهام، - صورتجلسه مجمع عمومی مؤسسان و اعضای هیئت مدیره، - گواهی نامه بانکی حاکی از تأدیه قسمت نقدی سرمایه که نباید از ۳۵ درصد کل سهام کمتر باشد، - صورتجلسه سهامداران مبنی بر انتخاب اولین مدیران و بازرسان، - قبول کتبی سمت مدیریت و بازرسی توسط مدیران و بازرسان، - کارت ملی و کپی شناسنامه سهامداران و بازرسان، - به ازای پرونده هر درخواست یک بارکد صادر می‌شود و هر باجه در داخل اداره ثبت که پرونده را تحویل می‌گیرد از زمان ورود تا خروج تحولات آن را پیگیری می‌کند. علاوه بر این، یک سامانه پرداخت الکترونیکی از طریق کارت بانکی و یک دستگاه برای پرداخت هزینه‌های ثبت مورد استفاده قرار می‌گیرد.	۳	۳۷۵ هزار ریال برای ثبت و ۴۰ هزار ریال برای جستجو و رزرو نام
۵	درج اطلاعات ثبت شرکت در روزنامه رسمی و روزنامه کثیرالانتشار منتخب: برای درج اطلاعات ثبت شرکت در روزنامه رسمی و روزنامه	۱	۱۴۰ هزار ریال بابت روزنامه رسمی، ۲۴۰

1. The World Bank, Doing Business 2014, Economy Profile: Iran, Islamic Rep, p. 20.

ردیف	مرحله	زمان انجام (روز)	هزینه انجام
	کثیرالانتشار دو راه وجود دارد. اول انتشار مستقیم اطلاعیه تأسیس شرکت در روزنامه رسمی و روزنامه کثیرالانتشار و یا تحویل مدارک به اداره پست برای ارسال به روزنامه رسمی. این فرآیند بین ۱۵ تا ۳۰ روز طول می‌کشد. با این روش ضرورتی برای معطل شدن صاحبان کسب‌وکار تا زمان انتشار وجود ندارد. راه دوم این است که به محض تحویل اطلاعیه ثبت به روزنامه رسمی برای انتشار، تصویری از اطلاعیه ممه‌ور به مهر روزنامه رسمی می‌شود که به منزله در فرآیند انتشار بودن اطلاعیه است. این اطلاعیه، ممه‌ور به مهر روزنامه رسمی، از همان ارزشی برخوردار است که اطلاعیه منتشر شده در روزنامه برخوردار است. با در اختیار داشتن این اطلاعیه شرکت قادر به انجام سایر فرآیندهای رسمی برای راه‌اندازی است		هزار ریال بابت روزنامه کثیرالانتشار
۶	اخذ دفاتر لاک و مهر شده حسابداری ۳۰ روز پس از تاریخ ثبت میزان هزینه به تعداد صفحات دفاتر لاک و مهر شده حسابداری بستگی دارد	۱	۱۰۰ هزار ریال
۷	پرداخت حق تمبر گواهی سهام ظرف ۶۰ روز پس از تاریخ ثبت شرکت حق تمبر باید ظرف مدت ۶۰ روز پس از تاریخ ثبت شرکت پرداخت شود	۱	دوهم درصد ارزش اسمی سرمایه سهام پذیره‌نویسی شده
۸	ثبت نام کارگران در نظام تأمین اجتماعی از طریق تشکیل پرونده برای همه کارمندان در اداره کار و اخذ کد کارگاه به منظور تشکیل پرونده در نظام تأمین اجتماعی، متقاضی تصویری از اولین گزارش پرداخت حقوق ماهیانه را به همراه ۳۳ درصد حقوق ماهیانه کارمندان (۷ درصد کارگران، ۲۳ درصد کارفرما، ۳ درصد عوارض بیکاری و ۳ درصد دولت) را به اداره کار ارسال می‌کند	۱	بدون هزینه

عملکرد جمهوری اسلامی ایران در این نماگر با نوسانات متعددی روبرو بوده است. ضروری است که با توجه به کاهش ۶۵ رتبه‌ای نسبت به سال ۱۳۸۹ که بهترین رتبه کشور در سال‌های اخیر در این نماگر بوده و پیشی گرفتن بسیاری از کشورها از جمهوری اسلامی ایران ضمن بررسی چالش‌های موجود، راهکارهایی متناسب با قوانین، مقررات و امکانات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری ارائه شود. جدول ۵ روند کلی این تغییرات را نشان می‌دهد.

جدول ۵. روند زمانی تغییرات جایگاه شاخص شروع کسب‌وکار ایران در رده‌بندی جهانی

عنوان	سال	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲
رتبه در شاخص شروع کسب‌وکار	۷۷	۹۶	۴۸	۴۲	۵۳	۸۷	۱۰۷	
تعداد کشورهای مورد بررسی	۱۷۸	۱۸۱	۱۸۳	۱۸۳	۱۸۳	۱۸۳	۱۸۵	۱۸۹

۲-۲. جایگاه ایران در میان کشورهای منطقه سند چشم‌انداز

در پایان این بخش به بررسی جایگاه ایران در نماگر شروع یک کسب‌وکار در مقایسه با سایر کشورهای منطقه سند چشم‌انداز پرداخته می‌شود. براساس سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ «... کشورهای منطقه آسیای جنوب غربی (شامل آسیای میانه، قفقاز، خاورمیانه و کشورهای همسایه)»... کشورهای عضو سند چشم‌انداز و رقبای ایران در منطقه محسوب می‌شوند. براساس تعریف مذکور، استنباط می‌شود که کشورهای زیر براساس سند مذکور به‌عنوان کشورهای منطقه چشم‌انداز ۱۴۰۴ باید مورد توجه و پایش قرار گیرند: آذربایجان، اردن، ارمنستان، عربستان سعودی، قطر، ازبکستان، ایران، ترکمنستان، عمان، کویت، بحرین، ترکیه، گرجستان، افغانستان، پاکستان، سوریه، قرقیزستان، لبنان، امارات متحده عربی، تاجیکستان، عراق، قزاقستان و یمن.

جدول ۶. بررسی تطبیقی وضعیت نماگر شروع یک کسب‌وکار در کشورهای منطقه سند چشم‌انداز در گزارش انجام کسب‌وکار بانک جهانی در سال ۲۰۱۴

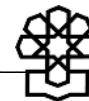
رتبه در نماگر شروع یک کسب‌وکار در منطقه	کشور	رتبه کشور در نماگر شروع یک کسب‌وکار	مراحل	زمان	هزینه‌ها	حداقل سرمایه برای ثبت شرکت
۱	ارمنستان	۶	۲	۴	۱/۱	۰
۲	گرجستان	۸	۲	۲	۳/۵	۰
۳	آذربایجان	۱۰	۳	۷	۱	۰
۴	قرقیزستان	۱۲	۲	۸	۲/۷	۰
۵	ازبکستان	۲۱	۴	۸/۵	۳/۵	۰
۶	افغانستان	۲۴	۳	۵	۱۴/۴	۰
۷	قزاقستان	۳۰	۶	۱۲	۶/۰	۰
۸	کرانه باختری و غزه	۳۵	۵	۱۴	۴/۱	۰
۹	امارات متحده عربی	۳۷	۶	۸	۶/۴	۰
۱۰	عمان	۷۷	۵	۸	۲/۴	۲۰۹/۸
۱۱	عربستان سعودی	۸۴	۹	۲۰/۵	۵	۰
۱۲	تاجیکستان	۸۷	۵	۳۳	۲۵/۶	۰
۱۳	ترکیه	۹۳	۶	۶	۱۲/۷	۱۳/۲
۱۴	بحرین	۹۹	۷	۹	۰/۹	۲۲۶/۶
۱۵	پاکستان	۱۰۵	۱۰	۲۱	۱۰/۴	۰
۱۶	ایران	۱۰۷	۸	۱۶	۳/۱	۰/۴
۱۷	یمن	۱۱۴	۶	۴۰	۶۶/۱	۰
۱۸	اردن	۱۱۷	۷	۱۲	۲۲/۳	۰
۱۹	لبنان	۱۲۰	۵	۹	۷۶/۵	۳۴/۷
۲۰	سوریه	۱۳۵	۷	۱۳	۱۲/۵	۲۲۱/۶

رتبه در نماگر شروع یک کسب‌وکار در منطقه	کشور	رتبه کشور در نماگر شروع یک کسب‌وکار	مراحل	زمان	هزینه‌ها	حداقل سرمایه برای ثبت شرکت
۲۱	کویت	۱۵۲	۱۲	۳۲	۱/۱	۷۷/۹
۲۲	عراق	۱۶۹	۱۰	۲۹	۳۹/۳	۱۳/۱
۲۳	ترکمنستان	کشور ترکمنستان در میان ۱۸۹ کشور موجود در گزارش کسب‌وکار بانک جهانی نیست				

در صورتی‌که به گزارش بانک جهانی درخصوص وضعیت سهولت کسب‌وکار هریک از کشورهای مذکور مراجعه شود و به بررسی تطبیقی وضعیت نماگر شروع یک کسب‌وکار در این کشورها پرداخته شود، مشخص می‌شود که کشور ما در میان کشورهای منطقه در سند چشم‌انداز در جایگاه ۱۶ قرار دارد. جدول ۶ جایگاه کشورهای منطقه در سند چشم‌انداز در نماگر شروع یک کسب‌وکار و اطلاعات مربوط به هر مؤلفه را نشان می‌دهد. جایگاه ۱۶ در میان ۲۳ کشور منطقه ضرورت توجه ویژه به بهبود نماگر شروع کسب‌وکار به‌خصوص کاهش زمان، مراحل و هزینه‌های ثبت شرکت که تأثیر اساسی بر این نماگر دارد را نشان می‌دهد.

۳. تجربه کشورها در اصلاح نماگر شروع یک کسب‌وکار

کارآفرینان در سراسر دنیا با چالش‌های فراوانی دست‌وپنجه نرم می‌کنند که یکی از مهمترین آنها مقررات ناکارآمد است. یکی از بارزترین جنبه‌های ناکارآمدی مقررات، ناکارآمدی مربوط به ورود و ثبت قانونی یک شخص حقوقی در یک اقتصاد است که از طریق محاسبه ۴ مؤلفه تعداد دفعات مراجعه به نهادهای بیرون از بنگاه، هزینه قانونی، مدت‌زمان مورد نیاز و حداقل سرمایه اولیه قابل ارزیابی است. پروژه انجام کسب‌وکار بانک جهانی این چهار مؤلفه در مورد بنگاه‌های کوچک و متوسط دارای ۱۰ الی ۵۰ نفر شاغل و در سطح ۱۸۹ کشور مورد بررسی قرار داده است. این گزارش با استناد به یافته‌های برخی پژوهش‌ها نشان می‌دهد که در اقتصادهایی چون کانادا و آمریکا رشد اقتصادی بیشتر از آنکه ناشی از فعالیت بنگاه‌های موجود باشد به‌دلیل عملکرد بنگاه‌های تازه‌وارد به عرصه اقتصاد است. براساس همین گزارش به‌دنبال ساده‌سازی فرآیند اداری در برخی شهرداری‌ها در مکزیک، تعداد شرکت‌ها ۵ درصد و نرخ اشتغال ۲/۲ درصد افزایش یافته است. مهمترین زمینه‌های تحول و اصلاح در اقتصادهای پیشرو در جهان نیز اطلاعات قابل توجهی را در اختیار قرار می‌دهند. براساس گزارش ۲۰۱۳ بانک جهانی برجسته‌ترین جنبه‌های اصلاحی در حوزه تسهیل فرآیند اداری ثبت شخص حقوقی در دنیا عبارتند از: ساده‌سازی تشریفات ثبت، حذف

الزام به پرداخت حداقل سرمایه، ایجاد مراکز خدمات جامع، حذف یا ساده‌سازی فرآیندهای ثبت و راه‌اندازی یا بهسازی ارائه خدمات به‌صورت اینترنتی، در بین جنبه‌های اصلاحی یاد شده ساده‌سازی تشریفات ثبت متداول‌ترین شکل اصلاح وضعیت موجود بوده و البته در حال حاضر بیش از ۹۰ کشور در سراسر دنیا الزام به پرداخت حداقل سرمایه را حذف کرده‌اند.

اقتصادها در سراسر جهان اقداماتی را برای آسان‌سازی شروع یک کسب‌وکار مانند بهبود روش‌ها از طریق ایجاد مراکز خدمات جامع^۱، ساده‌سازی و تسریع فرآیندها از طریق به‌کارگیری فناوری و کاهش یا حذف حداقل سرمایه مورد نیاز صورت داده‌اند. در بسیاری از این اقتصادها اصلاحات مرتبط با ثبت شرکت انجام شده که این اصلاحات اغلب بخشی از یک برنامه اصلاحات مقرراتی بزرگتر است. ازجمله مزایای این اصلاحات رضایت بیشتر بنگاه‌ها و افزایش پس‌انداز و بالا رفتن تعداد ثبت شرکت، منابع مالی و فرصت‌های شغلی بیشتر بوده است.

نکته قابل توجه دیگر این است که پرسش‌نامه‌های پروژه انجام کسب‌وکار توسط بخش خصوصی تکمیل می‌شود و تغییر رتبه منوط به انعکاس «تغییر و بهبود ملموس» از طرف تکمیل‌کنندگان پرسشنامه‌ها به بانک جهانی است. علاوه بر این سایر کشورها نیز رقابتی تنگاتنگ برای بهبود فرآیندهای اداری ثبت شرکت‌ها در اقتصاد خود و همچنین ارتقای رتبه در این نماگر را دارند. مجموعه عوامل یاد شده بر این موضوع دلالت دارد که لزوماً بهبود فرآیند اداری ممکن است به‌دلیل اقدامات بهتر و بیشتر سایر اقتصادها منجر به بهبود رتبه نشود. برای رفع این محدودیت از سال ۲۰۱۲ سنجه‌ای به‌نام «فاصله از پیشرو»^۲ به‌کار گرفته شده که بهترین یا آرمانی‌ترین وضعیت را براساس وضعیت موجود ترسیم کرده و براساس آن فاصله هر اقتصاد از وضعیت عالی را می‌سنجد. به‌عنوان مثال، چنانچه مؤلفه‌های تعداد مراحل، مدت‌زمان و هزینه و حداقل سرمایه در نماگر شروع یک کسب‌وکار را در نظر گرفته شود، بهترین وضعیت برای هرکدام در کشورهای مختلف دیده می‌شود و هیچ کشوری در هر سه نماگر بهترین وضعیت را در دنیا به‌خود اختصاص نداده است. بر اساس این گروه کسب‌وکار بانک جهانی با ایجاد این اقتصاد آرمانی فرضی (با کسب صد درصد امتیاز ممکن براساس مفروضات پروژه) امکان مقایسه دقیق‌تر عملکرد کشورها نسبت به وضعیت آرمانی در کل اقتصادهای مورد بررسی در پروژه را فراهم آورده است. جدول ۷ اطلاعات دقیقی از مقایسه کشورمان با برخی از کشورهای دیگر را نشان می‌دهد. به‌عنوان مثال بررسی اطلاعات مربوط به اقتصادهای پیشرو در جهان در نماگر شروع یک کسب‌وکار نشان می‌دهد که اگرچه نیوزلند در کل در دنیا اول است، اما میزان هزینه کشور اسلونی در جایگاه اول قرار دارد. همچنین در میزان حداقل سرمایه اولیه ۹۱ اقتصاد جایگاه نخست را به‌دلیل به صفر رساندن این مؤلفه از آن خود کرده‌اند.

1. One-Stop Shop

2. Distance to Frontier

جدول ۷. مؤلفه‌های نماگر شروع یک کسب‌وکار در گزارش ۲۰۱۳.

مقایسه با برخی کشورهای منطقه و بهترین عملکرد در جهان

نماگر	ایران	عراق	اردن	عمان	عربستان	امارات	پیشرو در جهان
شروع یک کسب‌وکار (رتبه)	۸۷	۱۷۷	۱۰۳	۷۳	۷۸	۲۲	نیوزلند (۱)
مراحل (تعداد)	۷	۱۰	۷	۵	۹	۶	نیوزلند (۱)
زمان (روز)	۱۳	۷۴	۱۲	۸	۲۱	۸	نیوزلند (۱)
هزینه (درصدی از درآمد سرانه)	۳/۳	۸۱/۱	۱۳/۸	۲/۶	۵	۶	اسلونی (۰)
حداقل سرمایه* (درصدی از درآمد سرانه)	۰/۵	۲۵/۲	۰	۲۲۳	۰	۰	۹۱ اقتصاد (۰)**
شروع یک کسب‌وکار (رتبه)	۸۷	۱۷۷	۱۰۳	۷۳	۷۸	۲۲	نیوزلند (۱)

* از آنجا که تعیین میزان حداقل سرمایه نه برای دولت‌ها و نه برای متقاضی ثبت مزیت خاصی ایجاد نمی‌کند تا سال ۲۰۱۳، ۹۱ کشور حداقل سرمایه در زمان ثبت را به صفر رسانده‌اند. از یک سو این مبلغ بلافاصله پس از ثبت شرکت از طرف مؤسسين قابل برداشت است و از سوی دیگر هیچ نوع ابزار نظارتی در اختیارهای نهادهای مالی و نظارتی کشورها قرار نمی‌دهد.

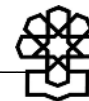
** ۹۱ اقتصاد در جهان حداقل سرمایه شروع کسب‌وکار را صفر کرده‌اند.

کاربرد سنجه فاصله از پیشرو تنها به موضوع محدود نشده و امکان مقایسه عملکرد برخی از کشورها نسبت به بهترین عملکرد در سال مورد محاسبه را نیز فراهم آورده است. این امکان نشان می‌دهد که فارغ از تغییر در رتبه، آیا فرآیند اداری ثبت شرکت در اقتصاد مورد بررسی نسبت به بهترین عملکرد در دنیا (اقتصاد آرمانی) در هریک از مؤلفه‌ها بهبود یافته است یا خیر. جدول ۸ روند تغییرات در برخی اقتصادها از جمله جمهوری اسلامی ایران را نشان می‌دهد.

جدول ۸. روند تحولات در برخی کشورها و مقایسه عملکرد آنها نسبت به اقتصاد آرمانی

نام کشور	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱
ایران	۷۸	۷۸	۸۱	۸۱	۸۱	۸۷	۸۹	۸۹	۸۶
افغانستان	۵۰	۸۴	۸۵	۸۳	۸۶	۸۹	۹۰	۹۰	۹۰
ترکیه	۸۵	۸۵	۸۶	۸۶	۸۷	۸۷	۸۷	۸۸	۸۸
امارات	۶۷	۶۸	۷۰	۷۲	۷۳	۸۳	۸۳	۸۵	۸۸
تاجیکستان	-	۲۹	۳۳	۴۶	۵۲	۶۹	۷۷	۸۴	۸۴
نیوزلند	۹۵	۹۵	۹۵	۹۵	۹۵	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
گرجستان	۷۶	۷۹	۸۴	۸۹	۹۵	۹۵	۹۵	۹۷	۹۷
مصر	۳۸	۴۲	۴۷	۸۳	۸۷	۸۷	۸۸	۸۸	۸۸
برزیل	۴۸	۴۸	۴۸	۴۸	۴۹	۵۱	۵۲	۵۲	۵۳

براساس اطلاعات منتشر شده توسط بانک جهانی افغانستان و مصر در زمره کشورهای هستند که در چند سال گذشته جهش چشمگیری در انجام اصلاحات مرتبط با تسهیل شرایط ثبت شرکت داشته‌اند. این درحالی است که فاصله ایالات متحده آمریکا در مدت مشابه در عدد ۸۹ ثابت

مانده و در کشورهایمانند ونزوئلا تنها با اندکی تغییر از ۴۴ به ۴۶ و ترکیه از ۸۵ به ۸۸ افزایش یافته است. عملکرد جمهوری اسلامی ایران نیز بیانگر اراده سازمانی و مدیریتی برای بهبود فرآیندهای اداری ثبت شرکتها در کشور بوده است.

با در نظر گرفتن فروض نماگر شروع یک کسب و کار، تفاوت‌های «ماهوی» ثبت شرکتها در کشورهای جهان قابل توجه نیست، آنچه باعث تغییر در رتبه کشورها در این نماگر می‌شود عمدتاً «تشریفات ثبت و سازوکاری» است که برای آن در نظر گرفته شده است. بررسی تجربه کشورهای پیشرو در اصلاح نماگر شروع یک کسب و کار و بومی‌سازی آیین و شیوه ثبت یک شرکت در این کشورها می‌تواند، جایگاه ایران را در نماگر شروع کسب و کار بهبود دهد. اطلاعات مربوط به آیین ثبت شرکتها در هر کشور در وبسایت www.doingbusiness.org در دسترس است. در ادامه به بررسی نحوه ثبت شرکت در کشور نیوزلند (رتبه ۱ در میان ۱۸۹ کشور) و کشور ارمنستان (رتبه ۱ در میان کشورهای سند چشم‌انداز) پرداخته می‌شود.

ثبت شرکت در کشور نیوزلند

کشور نیوزلند در نماگر شروع یک کسب و کار جایگاه اول در میان ۱۸۹ کشور را از آن خود کرده است. ثبت شرکت برای متقاضیان ثبت در این کشور، تنها یک مرحله دارد و آن درخواست ثبت به صورت آنلاین از سازمان ثبت شرکتها به آدرس (www.business.govt.nz/companies) در این کشور است. در توضیحات پروژه کسب و کار بانک جهانی مقرر شده است: برای رزرو نام شرکت به صورت آنلاین متقاضی به وبسایت اداره ثبت شرکت‌های کشور نیوزلند مراجعه می‌کند. یک شرکت نمی‌تواند نامی را رزرو کند که یکسان یا تقریباً یکسان با نام یک شرکت موجود باشد. نام رزرو شده برای ثبت به مدت ۲۰ روز کاری اعتبار خواهد داشت. سپس متقاضی می‌تواند به صورت آنلاین بار دیگر به وبسایت مذکور مراجعه کرده و با پر کردن فرم‌ها که دربردارنده اموری مانند نام سهامداران مدیران و آدرس‌های شرکت می‌باشد و پرداخت مبلغ ثبت به وسیله کارت اقدام کند. زمانی که تقاضانامه‌ها تکمیل شد، مؤسسان به وسیله ایمیل اطلاعیه‌ای را به همراه فرم‌های رضایت مدیران و سهامداران دریافت خواهند کرد که به وسیله مرکز ثبت شرکتها تدارک دیده شده است. متقاضیان سپس باید فرم رضایت مدیران و سهامداران را به وسیله فکس ظرف ۲۰ روز کاری ارسال نمایند بعد از آن تقاضا منقضی و از درجه اعتبار ساقط می‌شود. گواهی ثبت بعد از اینکه آخرین فرم پذیرش پذیرفته شد ظرف چند دقیقه ایمیل می‌شود.

بر اساس قانون شرکت‌های ۱۹۹۳ برای ثبت، یک شرکت باید دارای نامی باشد که به وسیله ثبت‌کننده شرکت رزرو شود. علاوه بر این باید حداقل یک سهم، حداقل یک سهامدار، حداقل یک مدیر، یک دفتر ثبت شده و یک آدرس داشته باشد. یک شرکت قانوناً نیازی به داشتن اساسنامه ندارد. اگر شرکت اساسنامه

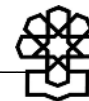
داشته باشد، معمولاً زمان ایجاد شخصیت حقوقی برای شرکت، ثبت می‌شود. به هر حال، اطلاعیه مربوط به تصویب اساسنامه نباید در مدتی بیش از ۱۰ روز کاری بعد از تصویب اساسنامه ثبت شود. متقاضیان ثبت می‌توانند به صورت آنلاین و همزمان با تأسیس آنلاین یک شرکت از طریق اداره ثبت شرکت‌ها، تقاضای شماره IRD شرکت (شماره ثبت در سازمان عواید و درآمدهای داخلی) کنند و در GST یا مالیات خدمات و کالاها، ثبت‌نام نمایند. از تاریخ ۱ جولای ۲۰۰۸ در کشور نیوزلند ثبت آنلاین بیشتر اسناد در اداره ثبت شرکت‌ها اجباری شده، این خط‌مشی باعث حذف بسیاری از رویه‌های مبتنی بر کاغذ شده است. این ترتیب ثبت در کشور نیوزلند باعث شده است که ثبت یک شرکت در یک مرحله و در یک روز به انجام برسد. چنان‌که در راستی‌آزمایی نماگر شروع کسب‌وکار در ایران مشاهده خواهد شد، ترتیب کار در کشور ما نیز شباهت زیادی با روش ثبت شرکت در کشور نیوزلند دارد. بنابراین با اصلاح برخی رویه‌ها می‌توان انتظار کاهش چشمگیر رتبه ایران در نماگر شروع کسب‌وکار را داشت از جمله باید رویه‌هایی که هزینه‌ها را افزایش می‌دهد (مثل تعیین حداقل سرمایه برای ثبت شرکت با مسئولیت محدود) حذف شده و مکاتبات اینترنتی جایگزین رویه‌های مبتنی بر کاغذ شود.

ثبت شرکت در کشور ارمنستان

در کشور ارمنستان نیز که در منطقه سند چشم‌انداز جایگاه اول را در نماگر شروع یک کسب‌وکار در اختیار دارد، ثبت شرکت در دو مرحله که هرکدام دو روز به طول می‌انجامد، انجام می‌شود.

مرحله ۱ - ثبت در فروشگاه آنلاین: در مارس ۲۰۱۱ وزارت دادگستری کشور ارمنستان اقدام به تأسیس و راه‌اندازی فروشگاه آنلاین (One-stop Shop) کرد. اشخاص حقیقی و حقوقی متقاضی در حال حاضر می‌توانند رزرو نام، ثبت کسب‌وکار و شماره شناسه مالیاتی خود را در یک محل و در لحظه دریافت کنند. قانوناً محدودیت زمانی انجام این پروسه دو روز است، اما متقاضیان ممکن است ظرف یک روز اقدام به انجام این مرحله نمایند. برحسب مقررات این کشور تنها زمانی یک تقاضا رد خواهد شد که مقام قانونی اسناد را ناقص یا غلط تشخیص دهد.

مرحله ۲ - تقاضای مهر و موم شرکت: قانوناً نیازی به مهر و موم شرکت وجود ندارد، اما مؤسسان تمایل به انجام آن دارند که زمان انجام آن بسته به شرایط متفاوت است.

۴. راستی‌آزمایی گزارش بانک جهانی از فرآیند ثبت شرکت در ایران

با توجه به تجمیع مراحل ثبت تمامی شرکت‌های تجاری در سامانه ثبت تأسیس اینترنتی به آدرس <http://irsherkat.ssaa.ir> از شهریورماه ۱۳۹۲، مراحل، هزینه‌ها و زمان ثبت یک شرکت نسبت به گزارش سال ۲۰۱۴ تغییرات قابل توجهی داشته است که تأثیر خود را قطعاً بر گزارش آتی محیط کسب‌وکار ایران برجای خواهد گذاشت. بنابراین با توجه به تحولات به‌وجود آمده بازنویسی جدول مراحل، هزینه‌ها و زمان نماگر شروع کسب‌وکار ضروری به‌نظر می‌رسد. برای بررسی دقیق این نماگر اقدام به ثبت شرکتی مطابق مفروضات پروژه کسب‌وکار شده است. نتایج بررسی میدانی نشان می‌دهد که ثبت شرکت در کشور دارای مراحل متفاوت با آنچه در گزارش کسب‌وکار آمده است، می‌باشد.

نکته بسیار مهم که باید در این بخش مورد توجه قرار گیرد این است که براساس روش‌شناسی پروژه انجام کسب‌وکار بانک جهانی نوع شرکت باید، با مسئولیت محدود انتخاب شود تا انطباق کامل با مفروضات نماگر شروع کسب‌وکار را داشته باشد. براساس این روش‌شناسی، شرکتی که مبنای بررسی نماگر شروع کسب‌وکار قرار می‌گیرد باید دو ویژگی زیر را داشته باشد:

شرکت با مسئولیت محدود باشد: شرکت با مسئولیت محدودی که مورد نظر پروژه کسب‌وکار است، مفهومی عام است که بر تمامی شرکت‌های تجاری صدق می‌کند که مسئولیت شرکا محدود به میزان آورده آنهاست. بنابراین شرکت‌های تضامنی، نسبی، مختلط سهامی و مختلط غیرسهامی عملاً مشمول بررسی‌های این نماگر نخواهند بود.

پرکاربردترین قالب شرکت تجاری باشد: علاوه بر ویژگی فوق، شرکت با مسئولیت محدود باید پرکاربردترین قالب شرکت تجاری باشد. بنابراین، شرکت‌های سهامی و تعاونی از شمول بررسی‌های این نماگر خارج می‌شوند. از میان شرکت‌های تجاری مذکور در قانون تجارت، «شرکت با مسئولیت محدود» و «شرکت سهامی خاص» بیشترین قرابت را با مفروض بانک جهانی دارند. برای نماگر شروع کسب‌وکار باید دید کدام‌یک از این شرکت‌ها بیشترین تطابق را با مفروضات پروژه کسب‌وکار دارد؟ البته باید توجه داشت که از نظر تشریفات ثبت، این دو شرکت در قوانین تفاوت قابل توجهی ندارند، اما در موارد دیگری مثل زمان ایجاد شخصیت حقوقی، تعداد شرکا و حداقل سرمایه و موضوع شرکت و مقررات حاکم بر شرکت با یکدیگر متفاوت هستند. مستند به استدلالات ذیل، شرکت مذکور «شرکت با مسئولیت محدود» است.

اولاً پروژه محیط کسب‌وکار در سایت (www.doingbusiness.org) و در توضیح روش‌شناسی محاسبه و مقایسه نماگر شروع یک کسب‌وکار از عبارت (Limited Liability Company) استفاده کرده

که معادل فارسی آن در فرهنگ‌های حقوقی «شرکت با مسئولیت محدود» است.^۱ در مقابل ترجمه شرکت سهامی خاص (Private Limited Company) و^۲ (Private Joint-stock Company) استفاده می‌شود. ثانیاً در بسیاری از کشورها شرکت با مسئولیت محدود مبنای ارزیابی است. در کشور انگلستان Private Limited Company (Ltd) یا همان شرکت با مسئولیت محدود مبنای ارزیابی بوده است.^۳ در کشور آمریکا NY Limited Liability Company، در کشور نیوزلند که در نماگر شروع کسب‌وکار مقام اول، کشور سنگاپور که در جایگاه سوم قرار دارد و همچنین در کشور پاکستان که با رتبه ۱۰۵ جایگاهی نزدیک به کشور ما دارد Limited Liability Company یا شرکت با مسئولیت محدود مبنای ارزیابی قرار دارد. بنابراین بیشتر کشورها شرکت با مسئولیت محدود را مبنای ارزیابی قرار داده‌اند، البته برخی دیگر از کشورها نیز با توجه به نظام حقوق شرکت‌های بومی خود شرکت‌های دیگری را مبنای ارزیابی قرار داده‌اند به‌عنوان مثال کشور کانادا که در نماگر شروع یک کسب‌وکار جایگاه دوم را دارد، Private Corporation را شرکت مفروض در بررسی‌ها قرار داده است.

ثالثاً شرکت با مسئولیت محدود و شرکت سهامی خاص پرکاربردترین نوع شرکت‌های تجاری در ایران هستند. با وجود این، بنابر آمار اداره ثبت شرکت‌ها، بعد از راه‌اندازی سامانه ثبت تأسیس شرکت یعنی ابتدای ۱۳۹۲/۶/۱ تا ۱۳۹۲/۱۲/۲۹ تعداد شرکت‌های با مسئولیت محدود ثبت شده ۶۳۳۸ شرکت بوده، درحالی که در همین دوره زمانی تعداد شرکت‌های سهامی خاص ثبت شده، ۲۵۱۳ شرکت بوده است. بنابراین بدون تردید پرکاربردترین قالب شرکت تجاری در کشور ایران «شرکت با مسئولیت محدود» می‌باشد.

با توجه به دلایل فوق، باید شرکت با مسئولیت محدود را مبنای ارزیابی نماگر شروع کسب‌وکار دانست، اما در گزارش نماگر شروع یک کسب‌وکار ۲۰۱۴، شرکت مفروض شرکت سهامی خاص درج شده است.^۴ تغییر مبنای ارزیابی شرکت به ترتیب فوق هرچند بر نتایج مربوط به مراحل، هزینه و زمان شروع کسب‌وکار تأثیر خواهد گذاشت، اما این تأثیر اساسی و بنیادی نیست زیرا مراحل ثبت این دو شرکت و مدارک مورد نیاز تشابه و قرابت نزدیکی دارند. یکی از پیامدهای جایگزینی شرکت با مسئولیت محدود به جای شرکت سهامی خاص بر نتایج نماگر شروع کسب‌وکار افزایش حداقل سرمایه مورد نیاز است؛ حداقل سرمایه در لایحه اصلاح قانون تجارت ۱۳۴۷ برای تشکیل شرکت سهامی خاص یک میلیون

۱. فرهنگ تشریحی - کاربردی حقوق، جلد دوم، تألیف هرمز رشیدی، ص ۸۱۶؛ فرهنگ حقوقی مجد، تألیف دکتر محمدتقی رفیعی، ص ۳۰۹؛ فرهنگ حقوقی، ناشر معاونت پژوهش، تدوین و تنقیح قوانین و مقررات ریاست‌جمهوری، ص ۲۸۶؛ فرهنگ فشرده علوم اقتصادی، تألیف دکتر منوچهر فرهنگ، ص ۴۷۵؛ مجموعه کامل محشای قانون تجارت ایران، مؤلف دکتر محمود عرفانی، ص ۵۹۰.

۲. فرهنگ تشریحی - کاربردی حقوق، جلد دوم، تألیف هرمز رشیدی، ص ۸۱۸؛ فرهنگ حقوقی مجد.

۳. فرهنگ حقوقی ناشر معاونت پژوهش، تدوین و تنقیح قوانین و مقررات ریاست‌جمهوری، ص ۲۸۷.

4. Doing Business 2014, Economy Profile: United Kingdom, p. 20.

5. Doing Business 2014, Economy Profile, Iran, Islamic Rep. P. 20.

ریال است^۱ که ۳۵ درصد آن باید نقداً پرداخت شود.^۲ در گزارش کسب‌وکار بانک جهانی در مورد ایران، حداقل سرمایه برای تأسیس شرکت سهامی خاص ۳۵۰ هزار ریال درج شده، درحالی که قانون تجارت برای تأسیس شرکتی با مسئولیت محدود هیچ حداقلی تعیین نکرده است.^۳ بنابراین در صورتی که شرکتی مفروض شرکت با مسئولیت محدود بود مانند گزارش کشورهای کانادا، سنگاپور، پاکستان، انگلیس، آمریکا، حداقل سرمایه مورد نیاز برای تأسیس شرکت مستند به قانون تجارت صفر درج می‌شد، اما رویه موجود در اداره ثبت شرکت‌ها به تأسی از مقررات شرکت‌های سهامی خاص، مؤسسين را ملزم به تأمین دستکم یک میلیون ریال به‌عنوان سرمایه ضروری کرده است.^۴ در نتیجه عملاً در رویه موجود به این دلیل که تمامی سرمایه شرکت با مسئولیت محدود در ابتدای تأسیس باید تأدیه و تسلیم شود، اما تنها ۳۵ درصد سرمایه شرکت سهامی خاص باید در هنگام تأسیس پرداخت شود، هزینه‌های تأسیس یک شرکت با مسئولیت محدود بیش از شرکت سهامی خاص است. تفاوت دیگر مربوط به لزوم تأدیه حداقل سرمایه شرکت سهامی خاص در بانک و تسلیم گواهی آن به اداره ثبت شرکت‌هاست. اما این الزام در شرکت با مسئولیت محدود وجود ندارد بنابراین هزینه و زمان آن نیز محاسبه نخواهد شد. علاوه بر این، حداقل تعداد شرکای شرکت سهامی خاص سه نفر و شرکت با مسئولیت محدود دو نفر است که این موضوع باعث می‌شود هزینه‌های اخذ گواهی عدم سوءپیشینه و تصویر مصدق مدارک احراز هویت مدیران شرکت در شرکت سهامی خاص بیشتر باشد.

در ادامه به بررسی مراحل پرداخته می‌شود که در گزارش بانک جهانی درخصوص ایران مشاهده شده (قسمت اول) و علاوه بر آن مراحل که درحال حاضر و براساس رویه موجود وجود دارد نیز طرح خواهد شد (قسمت دوم) و در انتها جدول مراحل، هزینه و زمان با قوانین، مقررات و رویه‌های موجود در اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۳ بازنویسی می‌شود (قسمت سوم).

۴-۱. راستی‌آزمایی مندرجات گزارش ۲۰۱۴ بانک جهانی نماگر شروع یک کسب‌وکار در ایران

در گزارش کسب‌وکار ۲۰۱۴، شروع کسب‌وکار در ایران ۸ مرحله دارد. در ادامه به راستی‌آزمایی این هشت مرحله براساس قوانین، مقررات و رویه‌های موجود کشور در اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۳ پرداخته می‌شود.

۱	اخذ گواهی عدم سوءپیشینه	۳ تا ۷ روز	۵۰ هزار ریال	براساس راستی‌آزمایی این مرحله در ایران وجود دارد

۱. ماده (۵) لایحه قانونی اصلاح قسمتی از قانون تجارت مصوب ۱۳۴۷/۱۲/۲۴.

۲. بند «۲» ماده (۲۰) لایحه قانونی اصلاح قسمتی از قانون تجارت مصوب ۱۳۴۷/۱۲/۲۴.

۳. حقوق شرکت‌های تجاری، محمدرضا پاسبان، ص ۱۳۳.

۴. همان، ص ۱۳۴، راهنمای ثبت شرکت با مسئولیت محدود در وبسایت اداره کل ثبت شرکت‌ها و مؤسسات غیرتجاری به آدرس:

<http://sherkat.ssaa.ir/Default.aspx?tabid=2461>

مبانی قانونی و رویه‌ای

الف) «بخشنامه ۱۳۹۲/۴۶۴۷۲ مورخ ۱۳۹۲/۳/۱۲ راجع به اعلام مدارک و مستندات لازم برای ثبت تأسیس شرکت‌ها و مؤسسات غیرتجاری به منظور ایجاد یک رویه واحد»؛^۱ در جزء «۷» بند «الف» بخشنامه فوق، «اصل گواهی عدم سوءپیشینه جهت اعضای هیئت‌مدیره، مدیرعامل و بازرسان» برای شرکت سهامی خاص و در جزء «۷» بند «ج»، «اصل گواهی عدم سوءپیشینه جهت اعضای هیئت‌مدیره و مدیرعامل» را برای تأسیس شرکت با مسئولیت محدود لازم شناخته شده است. صدور گواهی عدم سوءپیشینه به مرجع ثبت شرکت‌ها امکان می‌دهد، عدم وجود ممنوعیت‌های مندرج در اصل یکصد و چهل و یکم قانون اساسی^۲ و مواد (۱۱۱)،^۳ (۱۲۶)^۴ و (۱۴۷)^۵ لایحه اصلاحی قسمتی از قانون تجارت، برای تشکیل و فعالیت شرکت‌های تجاری را احراز کند. این دو ماده اخیر در جدول مراحل نماگر شروع یک کسب‌وکار گزارش بانک جهانی نیز مورد اشاره قرار گرفته است.

ب) بخشنامه شماره ۹۰۰۰/۱۹۵۲/۱۰۰ تاریخ ۱۳۹۳/۱/۱۷ رئیس قوه قضائیه که براساس آن هزینه صدور گواهی عدم سوءپیشینه کیفری (نسخه اول) در مصوبه فوق ۱۰۰ هزار ریال تعیین شده

۱. <http://sherkat.ssaa.ir/SubjectView/tabid/1857/Code/1536/Default.aspx>

۲. اصل یکصد و چهل و یکم قانون اساسی: رئیس‌جمهور، معاونان رئیس‌جمهور، وزیران و کارمندان دولت نمی‌توانند بیش از یک شغل دولتی داشته باشند و داشتن هر نوع شغل دیگر در مؤسساتی که تمام یا قسمتی از سرمایه آن متعلق به دولت یا مؤسسات عمومی است و نمایندگی مجلس شورای اسلامی و وکالت دادگستری و مشاوره حقوقی و نیز ریاست و مدیریت عامل یا عضویت در هیئت‌مدیره انواع مختلف شرکت‌های خصوصی، جز شرکت‌های تعاونی ادارات و مؤسسات برای آنان ممنوع است. سمت‌های آموزشی در دانشگاه‌ها و مؤسسات تحقیقاتی از این، حکم مستثناست.

۳. ماده (۱۱۱) لایحه قانونی اصلاح قسمتی از قانون تجارت مصوب ۱۳۴۷: اشخاص ذیل نمی‌توانند به مدیریت شرکت انتخاب شوند:

۱. محجورین و کسانی که حکم ورشکستگی آنها صادر شده است.

۲. کسانی که به علت ارتکاب جنایت با یکی از جنحه‌های ذیل به موجب حکم قطعی از حقوق اجتماعی کلاً یا بعضاً محروم شده باشند در مدت محرومیت: سرقت، خیانت در امانت، کلاهبرداری، جنحه‌هایی که به موجب قانون در حکم خیانت در امانت یا کلاهبرداری شناخته شده است، اختلاس، تدلیس و تصرف غیرقانونی در اموال عمومی.

تبصره - دادگاه شهرستان به تقاضای هر ذینفع حکم عزل هر مدیری را که برخلاف مفاد این ماده انتخاب شود یا پس از انتخاب مشمول مفاد این ماده گردد صادر خواهد کرد و حکم دادگاه مزبور قطعی خواهد بود.

۴. ماده (۱۲۶) لایحه قانونی اصلاح قسمتی از قانون تجارت مصوب ۱۳۴۷: اشخاص مذکور در ماده (۱۱۱) نمی‌توانند به مدیریت عامل شرکت انتخاب شوند و همچنین هیچ‌کس نمی‌تواند در عین حال مدیریت عامل بیش از یک شرکت را داشته باشد.

تصمیمات و اقدامات مدیرعاملی که برخلاف مفاد این ماده انتخاب شده است در مقابل صاحبان سهام و اشخاص ثالث معتبر و مسئولیت‌های سمت مدیریت عامل شامل حال او خواهد شد.

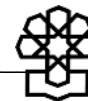
۵. ماده (۱۴۷) لایحه قانونی اصلاح قسمتی از قانون تجارت مصوب ۱۳۴۷: اشخاص زیر نمی‌توانند به سمت بازرسی شرکت سهامی انتخاب شوند:

۱. اشخاص مذکور در ماده (۱۱۱) این قانون.

۲. مدیران و مدیرعامل شرکت.

۳. اقربا و نسبی مدیران و مدیرعامل تا درجه سوم از طبقه اول و دوم.

۴. هرکس که خود یا همسرش از اشخاص مذکور در بند «۲» موظفاً حقوق دریافت می‌دارد.

است.^۱ با این حال در تاریخ ۲۵ فروردین ماه ۱۳۹۳ در جریان بررسی میدانی مراحل ثبت تأسیس شرکت اقدام به اخذ گواهی سوءپیشینه شد که هزینه آن برای هر نفر ۸۰ هزار ریال محاسبه گردید که با توضیحات پایگاه اطلاع‌رسانی خدمات الکترونیک انتظامی هماهنگی دارد.^۲ بنابراین با توجه به رویه موجود هزینه این مرحله برای هر شریک ۸۰ هزار ریال در نظر گرفته می‌شود.

ج) مواد (۲۰۱) و (۲۰۲) لایحه تجارت^۳ به بیان محدودیت‌ها و ممنوعیت‌های احراز سمت مدیریت شرکت پرداخته است.

د) ماده (۶۲) قانون برنامه پنجم توسعه؛ در این ماده از قانون پنج‌ساله برنامه پنجم توسعه بر حذف مجوزها و گواهی‌های غیرضروری و نحوه رسیدن به این هدف تأکید شده است.^۴

توضیح: با توجه به دلایل زیر اقدام سازمان ثبت شرکت‌ها برای مطالبه گواهی عدم سوءپیشینه ضمن اینکه باعث دشوار شدن شروع کسب‌وکار و کاهش رتبه ایران شده است، از مبنای قانونی مستحکمی نیز برخوردار نیست:

اولاً ماده (۲۰) لایحه قانونی اصلاح قسمتی از قانون تجارت مصوب ۱۳۴۷ مدارک لازم برای تأسیس و ثبت شرکت سهامی خاص را با قید انحصار بیان کرده و مقرر می‌کند: «برای تأسیس و

۱. برای مشاهده این بخشنامه به آدرس: <http://www.rooznamehrasmi.ir/Laws/ShowLaw.aspx?Code=1806>
۲. در پایگاه اطلاع‌رسانی خدمات الکترونیک انتظامی (پلیس + ۱۰) مبالغ قابل پرداخت برای صدور گواهی عدم سوءپیشینه نسخه اول را واریز مبلغ ۵ هزار ریال به حساب «نیروی انتظامی» و ۱۰۰ هزار ریال به حساب «ذی‌حسابی دادگستری استان تهران» اعلام کرده و در انتها تأکید کرده است: نرخ این خدمت در دفاتر خدمات الکترونیک انتظامی مبلغ ۸۰ هزار ریال (هشت هزار تومان) می‌باشد. در این خصوص مراجعه شود به: <http://www.epolice.ir/page.php?12>
۳. اطلاعات مربوط به لایحه تجارت در این گزارش، مستند به لایحه تجارت مصوب جلسه علنی روز چهارشنبه مورخ ۱۳۹۱/۱/۲۳ می‌باشد که به صورت آنلاین در آدرس اینترنتی زیر قابل دسترسی است: http://rc.majlis.ir/fa/legal_draft/show/720636
۴. ماده (۶۲) قانون برنامه پنجم توسعه: در کلیه مواردی که فعالیت اشخاص حقیقی و حقوقی منوط به اخذ مجوز اعم از گواهی، پروانه، جواز، استعلام یا موافقت و موارد مشابه آن از دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری و ماده (۵) قانون محاسبات عمومی است، دستگاه‌های مذکور موظفند حداکثر مدت سه ماه پس از ابلاغ این قانون، نوع مجوز و فعالیت مربوط و نیز مبنای قانونی موکول بودن فعالیت به اخذ مجوز و همچنین شیوه صدور، تمدید، لغو و سایر مقررات ناظر بر آن را رسماً به کارگروهی متشکل از معاونت، معاونت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی رئیس‌جمهور، معاونت حقوقی رئیس‌جمهور، وزرای امور اقتصادی و دارایی، کار و امور اجتماعی و دادگستری و نیز سه نفر از نمایندگان مجلس از کمیسیون‌های برنامه و بودجه، اصل نودم (۹۰) قانون اساسی و اقتصادی به‌عنوان ناظر اعلام نمایند. در صورت عدم ارسال مستندات موضوع این ماده در مهلت تعیین شده، الزام اشخاص حقیقی و حقوقی به اخذ مجوز ممنوع است و بالاترین مقام دستگاه و مقامات و مدیران مجاز از طرف وی مسئول حسن اجرای این حکم می‌باشند. کارگروه موظف است ظرف ۶ ماه پس از اتمام مهلت فوق ضمن بررسی و جاهت قانونی آنها با رویکرد تسهیل، تسریع، کاهش هزینه صدور و تمدید مجوز و هماهنگی دستگاه‌های مختلف و حذف مجوزهای غیرضرور و اصلاح یا جایگزینی شیوه تنظیم مقررات هر نوع فعالیت و بازرسی نوبه‌ای برای احراز مراعات آن مقررات به‌جای شیوه موکول بودن فعالیت به اخذ مجوز، نسبت به ابلاغ دستورالعمل مشتمل بر بازنگری و تسهیل و اصلاح و جایگزینی روش‌ها، تجمیع مجوزها و لغو مجوزهای غیرضروری در چارچوب ضوابط قانونی برای هر نوع فعالیت پس از تأیید رئیس‌جمهور اقدام نماید. این دستورالعمل جایگزین دستورالعمل‌ها و روش‌های اجرایی لغو یا اصلاح شده به‌موجب این ماده محسوب می‌شود و برای همه دستگاه‌های اجرایی مذکور لازم‌الاجراست. تغییر یا اصلاح احکام قوانین مربوط به مجوزها و موارد مشمول این ماده با تصویب مجلس شورای اسلامی است....

ثبت شرکت‌های سهامی خاص فقط تسلیم اظهارنامه به ضمیمه مدارک زیر به مرجع ثبت شرکت‌ها کافی خواهد بود...». در این بند هیچ اشاره‌ای به گواهی عدم سوءپیشینه نشده است.

ثانیاً مواد (۱۱۱)، (۱۲۶) و (۱۴۷) لایحه اصلاحی قسمتی از قانون تجارت مصوب سال ۱۳۴۷، ناظر به شرکت‌های سهامی خاص و عام است و در مورد شرکت با مسئولیت محدود که از مواد قانون تجارت مصوب ۱۳۱۱ تبعیت می‌کند اجرا نمی‌شود. بنابراین مطالبه گواهی عدم سوءپیشینه برای شرکت با مسئولیت محدود از مبانی قانونی متزلزل‌تری برخوردار است.

ثالثاً در قوانین و مقررات متفرقه دیگر نیز محدودیت‌هایی برای احراز سمت مدیریت شرکت وجود دارد. به عنوان مثال به موجب بند «۳» ماده (۱۵) قانون دفاتر اسناد رسمی و کانون سردفتران و دفتریاران ۱۳۵۴ سردفتر و دفتریار نمی‌توانند به سمت عضو هیئت‌مدیره یا مدیرعامل شرکت‌های تجاری انتخاب شوند، اما بازرسی و احراز تمامی این شرایط نباید در حوزه اختیارات مرجع ثبت شرکت‌ها قرار گیرد. این وظایف برعهده نهادهای نظارتی و انتظامی است. بنابراین مرجع ثبت شرکت‌ها بهتر است به حدود اختیاراتی که در ماده (۱۰) مواد لایحه اصلاحی قسمتی از قانون تجارت برای آن برشمرده شده است و تنها شامل مطالعه اظهارنامه و ضامم آن و تطبیق مندرجات آنها با قانون می‌باشد، بسنده کند.

رابعاً قانون ضمانت اجرا عدم وجود شرایط فوق را مشخص کرده و در صورتی که عدم رعایت مواد (۱۱۱)، (۱۲۶) و (۱۴۷) لایحه اصلاحی قسمتی از قانون تجارت ۱۳۴۷ مشخص شود، در خود قانون فوق‌الذکر، ضمانت اجرای لازم در نظر گرفته شده است. بند «۴» ماده (۲۴۳) لایحه قانونی اصلاح قسمتی از قانون تجارت ۱۳۴۷ در این خصوص مقرر می‌کند: «هرکس از اعلام مطالبی که طبق مقررات این قانون باید به مرجع ثبت شرکت‌ها اعلام کند بعضاً یا کلاً خودداری نماید و یا مطالب خلاف واقع به مرجع مزبور اعلام دارد، به حبس تأدیبی از سه ماه تا دو سال یا به جزای نقدی از بیست هزار ریال تا دویست هزار ریال یا به هر دو مجازات محکوم می‌شود» و تبصره ماده (۱۱۱) قانون فوق تأکید می‌کند: «دادگاه شهرستان به تقاضای هر ذینفع حکم عزل هر مدیری را که برخلاف مفاد این ماده انتخاب شود یا پس از انتخاب مشمول مفاد این ماده گردد صادر خواهد کرد و حکم دادگاه مزبور قطعی خواهد بود».

خامساً ضمن اینکه اضافه شدن مرحله «مطالبه گواهی عدم سوءپیشینه» با مبانی قانونی هماهنگی ندارد. با بررسی تجربیات سایر کشورها در نماگر شروع کسب‌وکار مشخص می‌شود که در میان ۱۸۹ کشور حاضر در نماگر شروع کسب‌وکار نیز رویه مشابهی وجود ندارد.

به نظر می‌رسد مطالبه گواهی عدم سوءپیشینه برای ثبت شرکت‌ها، با هدف جلوگیری از ثبت

شرکت‌های صوری و کاغذی و پیشگیری از وقوع جرائم و مفاسد اقتصادی باشد. در حقیقت در تعارض دو مطلوب «عدم وجود ممنوعیت‌های قانونی برای سمت مدیریت شرکت تجاری و جلوگیری از مفاسد اقتصادی» از یک‌سو و «تسریع و تسهیل شروع کسب‌وکار» از سوی دیگر، با اجباری شدن ارائه گواهی عدم سوءپیشینه مطلوب اول، ترجیح داده شده است.

به‌عنوان نتیجه مباحث فوق، ضمن تأکید بر اینکه وظیفه اداره ثبت شرکت‌ها، تنها ناظر به ثبت تأسیس و تغییرات شرکت‌ها می‌باشد و نظارت بر وجود یا فقدان شرایط قانونی برای تأسیس و فعالیت شرکت‌های تجاری باید برعهده نهادهای نظارتی قرار گیرد، می‌توان برای جمع دو مطلوب فوق پیشنهاد داد، همانطور که اداره ثبت شرکت‌ها اقدام به استعلام هویت اشخاص از اداره ثبت احوال از طریق شماره ملی و سامانه الکترونیکی می‌کند، در صورت برقراری ارتباط سامانه‌ای بین سازمان ثبت اسناد و املاک کشور و اداره سجل کیفری (که هر دو زیرمجموعه قوه قضائیه هستند) ضمن در نظر گرفتن ملاحظات قانونی سازمان ثبت اسناد و املاک کشور، این مرحله بدون الزام متقاضی به مراجعه به نهادهای بیرونی حذف خواهد شد. با این اقدام ضمن کاهش یک مرحله، هزینه‌ها و زمان شروع کسب‌وکار نیز کاهش پیدا خواهد کرد. این اقدام مبنای قانونی نیز دارد زیرا براساس ماده (۴۶) برنامه پنجم توسعه، کلیه دستگاه‌های اجرایی مکلفند تا پایان سال دوم برنامه نسبت به ارسال و دریافت الکترونیکی کلیه استعلامات بین‌دستگاهی و واحدهای تابعه آنها با استفاده از شبکه ملی اطلاعات و رعایت امنیت اقدام کنند.

۲	رزرو نام منحصر به فرد برای شرکت	۳ روز	۶ هزار ریال	براساس راستی‌آزمایی این مرحله در ایران وجود ندارد

در حال حاضر مرحله فوق از طریق «سامانه پذیرش تأسیس و ثبت تغییرات» و همزمان با تکمیل سایر مدارک مثل تقاضانامه و اساسنامه انجام می‌گیرد و نیاز مراجعه فیزیکی و حضوری ندارد. بنابراین با ایجاد سامانه ثبت تأسیس شرکت عملاً مرحله فوق حذف می‌شود. رزرو نام توسط متقاضی و تأیید نام توسط اداره ثبت شرکت‌ها در صورتی که شرایط لازم را داشته باشد در مدت بسیار کوتاهی (حتی در ساعات اداری حدود یک ساعت) انجام می‌گیرد، البته در صورت رد نام پیشنهادی، متقاضی باید اقدام به معرفی نام‌های جدید نماید.

۳	سپردن حداقل ۳۵ درصد	۱	فاقد	براساس راستی‌آزمایی این مرحله در ایران وجود

سهام شرکت در حساب بانکی و اخذ گواهی بانک مبنی بر تودیع سرمایه	روز	هزینه	ندارد، اما براساس رویه موجود اداره ثبت شرکت‌ها یک مرحله جایگزین این مرحله می‌شود: تأدیه سهم الشرکه نقدی و تقویم و تسلیم سهم الشرکه غیرنقدی در شرکت با مسئولیت محدود

مبانی قانونی و رویه‌ای مربوط به شرکت سهامی خاص

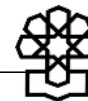
الف) ماده (۵) لایحه قانونی اصلاح قسمتی از قانون تجارت ۱۳۴۷: «در موقع تأسیس سرمایه شرکت‌های سهامی عام از پنج میلیون ریال و سرمایه شرکت‌های سهامی خاص از یک میلیون ریال نباید کمتر باشد».

ب) ماده (۲۰) لایحه قانونی اصلاح قسمتی از قانون تجارت ۱۳۴۷: «برای تأسیس و ثبت شرکت‌های سهامی خاص فقط تسلیم اظهارنامه به ضمیمه مدارک زیر به مرجع ثبت شرکت‌ها کافی خواهد بود:

۱. اساسنامه شرکت که باید به امضای کلیه سهامداران رسیده باشد.
۲. اظهارنامه مشعر بر تعهد کلیه سهام و گواهینامه بانکی حاکی از تأدیه قسمت نقدی آن که نباید کمتر از ۳۵ درصد کل سهام باشد. اظهارنامه مذکور باید به امضای کلیه سهامداران رسیده باشد. هرگاه تمام یا قسمتی از سرمایه به صورت غیرنقد باشد باید تمام آن تأدیه گردیده و صورت تقویم آن به تفکیک در اظهارنامه منعکس شده باشد و در صورتی که سهام ممتاز وجود داشته باشد باید شرح امتیازات و موجبات آن در اظهارنامه منعکس شده باشد.
۳. انتخاب اولین مدیران و بازرس یا بازرسان شرکت که باید در صورتجلسه‌ای قید و به امضای کلیه سهامداران رسیده باشد.
۴. قبول سمت مدیریت و بازرسی با رعایت به قسمت اخیر ماده (۱۷).
۵. ذکر نام روزنامه کثیرالانتشاری که هرگونه آگهی راجع به شرکت تا تشکیل اولین مجمع عمومی عادی در آن منتشر خواهد شد».
- ج) ماده (۴۷۵) لایحه تجارت: «سرمایه شرکت سهامی خاص در موقع تأسیس نباید از پنج میلیون ریال کمتر باشد».

مبانی قانونی و رویه‌ای مربوط به شرکت با مسئولیت محدود

الف) مواد (۹۴)-(۱۱۵) قانون تجارت: در قانون تجارت مصوب ۱۳۱۱ (مواد (۹۴) - (۱۱۵)) هیچ اشاره‌ای به حداقل سرمایه شرکت با مسئولیت محدود نشده است که نشان از آن دارد که این نوع شرکت با هر مقدار سرمایه قابل تشکیل است. همچنین اشاره‌ای به سپردن سرمایه شرکت در

حساب بانکی و اخذ گواهی بانک مبنی بر تودیع سرمایه نشده است. بنابراین مرحله فوق در شرکت با مسئولیت محدود وجود ندارد.

ب) ماده (۹۶) قانون تجارت مصوب ۱۳۱۱: شرکت با مسئولیت محدود وقتی تشکیل می‌شود که تمام سرمایه نقدی تأدیه و سهم‌الشرکه غیرنقدی نیز تقویم و تسلیم شده باشد.

ج) ماده (۴۸۱) لایحه تجارت: شرکت با مسئولیت محدود با هر میزان سرمایه قابل ثبت است.

توضیح: این مرحله اختصاص به شرکت سهامی خاص دارد. درخصوص سرمایه شرکت با مسئولیت محدود باید توجه داشت که با اینکه قانون، حداقلی برای سرمایه شرکت با مسئولیت محدود پیش‌بینی نکرده است. در وبسایت اداره کل شرکت‌ها و مؤسسات غیرتجاری تأکید شده است: «حداقل سرمایه برای ثبت شرکت با مسئولیت محدود و سهامی خاص یک میلیون ریال است»^۱. البته در بخش راهنمای سامانه ثبت تأسیس شرکت شرط فوق در قسمت «مدارک جهت ثبت شرکت‌های با مسئولیت محدود» ذکر نشده است و در سامانه نیز امکان درج سرمایه‌ای کمتر از یک میلیون ریال وجود دارد. لذا عبارت مورد اشاره در وبسایت اداره ثبت شرکت‌ها باید اصلاح شود تا منجر به سردرگمی مراجعان به سایت نگردد.

برای تأسیس شرکت سهامی خاص گواهی بانک مبنی بر تودیع سرمایه ضرورت دارد که مستلزم مراجعه به بانک بوده و یک مرحله به مراحل ثبت شرکت اضافه می‌کند، اما برای ثبت شرکت با مسئولیت محدود هیچ گواهی مبنی بر تأدیه سرمایه اخذ نمی‌شود بنابراین مرحله‌ای در این خصوص به مراحل اضافه نمی‌شود. البته از نظر قانونی، مستند به ماده (۹۶) قانون تجارت، تأدیه تمام سرمایه نقدی و تقویم و تسلیم تمام سرمایه غیرنقدی ضرورت دارد و براساس ماده (۱۰۰) قانون تجارت که ضمانت اجرای ماده (۹۶) را بیان می‌کند: «هر شرکت با مسئولیت محدود که برخلاف مواد (۹۶) و (۹۷) تشکیل شده باشد باطل و از درجه اعتبار ساقط است لکن شرکا در مقابل اشخاص ثالث حق استناد به این بطلان را ندارند».

اصلاح گزارش بانک جهانی درخصوص نوع شرکت سبب کاهش یک مرحله و نیز حداقل سرمایه خواهد شد که این امر موجب بهبود رتبه ایران در نماگر شروع کسب‌وکار خواهد بود. درحال حاضر در گزارش نماگر شروع کسب‌وکار بیشتر کشورها، حداقل سرمایه برای تأسیس شرکت صفر درج می‌شود.

۴	ثبت شرکت در اداره ثبت شرکت‌ها	۳ روز	۳۷۵ هزار ریال برای ثبت و ۴۰	براساس

1. <http://sherkat.ssaa.ir/Default.aspx?tabid=2461>

و پرداخت هزینه‌های ثبت		هزار برای جستجو و رزرو نام	راستی‌آزمایی این مرحله در ایران وجود ندارد

توضیح: این مرحله در حال حاضر از طریق «سامانه پذیرش تأسیس و ثبت تغییرات» و ضمن کاهش مدت آن با برخی دیگر از مراحل از جمله رزرو نام شرکت به صورت همزمان انجام می‌گیرد. بنابراین مرحله فوق با راه‌اندازی سامانه الکترونیکی ثبت تأسیس شرکت به ترتیب مذکور وجود ندارد. در ادامه ترتیب کنونی ثبت شرکت بررسی خواهد شد.

۵	درج اطلاعیه ثبت شرکت در روزنامه رسمی و روزنامه کثیرالانتشار منتخب	۱ روز	۱۴۰ هزار ریال بابت روزنامه رسمی؛ ۲۴۰ هزار ریال بابت روزنامه کثیرالانتشار	براساس راستی‌آزمایی این مرحله در ایران وجود دارد

در قانون تجارت برای ثبت شرکت در روزنامه رسمی و روزنامه کثیرالانتشار منتخب جزء مراحل ثبت شرکت با مسئولیت محدود درج نشده است، اما در رویه موجود عملاً این مراحل جزء مراحل ثبت شرکت هستند.

- در حال حاضر درج اطلاعیه در روزنامه کثیرالانتشار نیازمند مراجعه به اداره ثبت شرکت‌ها و پرداخت هزینه‌های مربوط است. هزینه‌ای که در این مرحله وصول می‌شود با توجه به حجم آگهی متفاوت است. در شرکت مفروض ۱۶ هزار تومان برای ثبت و ۱۰ هزار تومان برای پست وصول شد، اما در موارد مختلف این هزینه ممکن است بیشتر یا کمتر باشد.

- در حال حاضر درج اطلاعیه در روزنامه رسمی نیازمند مراجعه حضوری به ساختمان روزنامه رسمی است که باعث افزوده شدن یک مرحله به مراحل ثبت شرکت می‌شود. بدین منظور باید مراحل زیر طی شود:

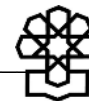
۱. ارائه اصل آگهی تأیید شده اداره ثبت شرکت‌ها با واحد دفتر روزنامه رسمی توسط صاحب آگهی.

۲. واریز هزینه چاپ آگهی در روزنامه رسمی توسط صاحب آگهی.

۳. ارائه فیش بانکی و آگهی به واحد دفتر روزنامه رسمی توسط صاحب آگهی.

۴. دریافت قبض از واحد دفتر روزنامه رسمی جهت پیگیری چاپ.^۱

1. http://www.rooznamehrasmi.ir/Files/DataFiles/Help_Agahiha.pdf

بسته به حجم آگهی هزینه‌هایی که وصول می‌شود متفاوت است، البته روزنامه رسمی درحال حاضر درحال راه‌اندازی فاز دوم روزنامه الکترونیکی می‌باشد که تا زمان نگارش این گزارش (اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۳) به‌صورت کامل آماده ارائه خدمات نشده است. در صورت راه‌اندازی این سامانه، درج آگهی در روزنامه رسمی کاملاً الکترونیکی و بدون نیاز به مراجعه حضوری و فیزیکی خواهد بود. با اجرایی شدن این فاز، صاحب آگهی پس از انجام مراحل قانونی و ثبت آگهی خود در ادارات ثبت، برای چاپ آگهی نیازی به مراجعه حضوری و یا پرداخت هزینه حق‌الدرج آگهی از طریق ادارات پست، ثبت و یا مراجعه حضوری نخواهند داشت و تمام مراحل ثبت آگهی در روزنامه رسمی کشور، به‌صورت الکترونیکی و از طریق پورتال روزنامه رسمی به آدرس www.rooznamehrasmi.ir قابل انجام خواهد بود.

مراحل چاپ و انتشار آگهی در صورت عملیاتی شدن طرح فوق به‌شرح زیر خواهد بود:

۱. **تحويل آگهی به روزنامه رسمی کشور:** صاحبان آگهی پس از انجام مراحل قانونی و ثبت آگهی خود در ادارات ثبت، پس از طی ۲ روز با مراجعه به پورتال روزنامه رسمی به آدرس www.rooznamehrasmi.ir، هزینه حق‌الدرج آگهی خود را طی مراحل ذیل پرداخت کنند. برای انجام این مراحل صاحب آگهی باید در پورتال ثبت‌نام نموده و با نام کاربری (ایمیل) و کلمه عبور خود وارد سیستم شود. سپس مراحل پرداخت به ترتیب زیر است:

- متقاضی باید روی گزینه پرداخت حق‌الدرج آگهی کلیک کند.

- متقاضی برای انتخاب صحیح آگهی مربوط، باید شماره مکانیزه آگهی که یک کد هجده رقمی است

و توسط ادارات ثبت صادر شده، وارد نماید تا سیستم آگهی مربوط را واکنشی کرده و نمایش دهد.

- متقاضی پس از مشاهده آگهی خود، چنانچه مایل به استفاده از خدمات ویژه روزنامه رسمی

از طریق ایمیل و پیام کوتاه باشد گزینه‌های مربوط به این سرویس‌ها را انتخاب می‌کند. با انتخاب

این گزینه‌ها مراحل چاپ آگهی و وضعیت کنونی آگهی در چرخه چاپ و انتشار، به‌صورت ایمیل و

SMS اطلاع‌رسانی خواهد شد، البته درحال حاضر خدمات پیامکی این سامانه تنها به مشترکین

همراه اول ارائه می‌شود.

- متقاضی با انتخاب گزینه «پرداخت هزینه» هزینه حق‌الدرج آگهی خود را پرداخت می‌کند.

- متقاضی باید کد رهگیری روزنامه رسمی را که از طریق سیستم اعلام می‌شود، جهت پیگیری

و دریافت آگهی خود حفظ کند.

پس از طی مراحل فوق و دریافت کد رهگیری، آگهی از وضعیت ثبت اولیه به ثبت نهایی (ثبت

شده - انتشار نیافته) تغییر وضعیت می‌یابد و پس از طی ۵ روز کاری در پورتال روزنامه رسمی

قابل مشاهده و دریافت است.

۲. دریافت آگهی منتشر شده: متقاضیان می‌توانند با مراجعه به بخش آگهی‌های قانونی، نسخه الکترونیکی امضا شده قابل استناد را که معادل نسخه کاغذی برابر با اصل می‌باشد، دریافت نمایند. با دریافت فایل PDF آگهی امضا شده نیازی به دریافت نسخه کاغذی آن از طریق پست و یا مراجعه حضوری به روزنامه رسمی کشور نیست.^۱

۶	اخذ دفاتر لاک و مهر شده حسابداری ۳۰ روز پس از تاریخ ثبت: میزان هزینه به تعداد صفحات دفاتر لاک و مهر شده حسابداری بستگی دارد	۱ روز	۱۰۰ هزار ریال	براساس راستی‌آزمایی این مرحله در ایران وجود ندارد

مبانی قانونی و رویه‌ای

الف) ماده (۶) قانون تجارت ۱۳۱۱: هر تاجری به‌استثنای کسبه جزء مکلف است دفاتر ذیل یا دفاتر دیگری را که وزارت عدلیه به‌موجب نظامنامه قائم‌مقام این دفاتر قرار می‌دهد داشته باشد:

- دفتر روزنامه،

- دفتر کل،

- دفتر دارایی،

- دفتر کپیه.

ب) ماده (۱۱) قانون تجارت: دفاتر مذکور در ماده (۶) به‌استثنای دفتر کپیه قبل از آنکه در آن چیزی نوشته شده باشد به توسط نماینده اداره ثبت (که مطابق نظامنامه وزارت عدلیه معین می‌شود) امضا خواهد شد. برای دفتر کپیه امضای مزبور لازم نیست ولی باید اوراق آن دارای نمره ترتیبی باشد. در موقع تجدید سالیانه هر دفتر مقررات این ماده رعایت خواهد شد. حق امضا از قرار هر صد صفحه یا کسور آن دو ریال و به‌علاوه مشمول ماده (۱۳۵) قانون ثبت اسناد است.

ج) ماده (۱۵) قانون تجارت: تخلف از ماده (۶) و ماده (۱۱) مستلزم دویست تا ده هزار ریال جزای نقدی است. این مجازات را محکمه حقوق رأساً و بدون تقاضای مدعی‌العموم می‌تواند حکم بدهد و اجرای آن مانع اجرای مقررات راجع به تاجر ورشکسته که دفتر مرتب ندارد نخواهد بود.

توضیح ۱: تا پایان سال ۱۳۸۷ شرکت‌های تجاری برای پلمپ دفاتر حسابرسی سالیانه راهی اداره ثبت شرکت‌ها در خیابان میرداماد می‌شدند. در سال ۱۳۸۷ قراردادی بین سازمان ثبت اسناد و املاک کشور و شرکت پست جمهوری اسلامی ایران به امضا رسید که براساس آن اداره پست مجری مراحل قبول مدارک و توزیع دفتر پلمپ شده تجاری در تهران شد تا به این ترتیب از شلوغی

1. <http://www.rooznamehrasmi.ir/Logs/Default.aspx>

اداره ثبت شرکت در انتهای سال جلوگیری شود. به عبارت دیگر شرکت پست مسئول شد که به نمایندگی از شرکت‌ها کار پلمپ دفاتر را انجام دهد. در این روش که با اصلاح و مکانیزه کردن فرآیند مربوط انجام می‌شود متقاضیان پلمپ دفاتر اعم از اشخاص حقیقی و حقوقی تنها یکبار به یکی از دفاتر پستی تهران مراجعه می‌کنند و برای گرفتن دفاتر حسابرسی درخواست می‌دهند. سپس از اطلاعات ارائه شده توسط مشتری یک برچسب برای چسباندن روی دفتر چاپ می‌شود. پس از چسباندن برچسب دفتر توسط نماینده اداره ثبت شرکت‌ها مهر و امضا می‌شود. سپس دفتر داخل جعبه قرار داده شده و به جعبه تمبر الصاق می‌شود. سرانجام دفاتر پلمپ شده توسط پست به نشانی مشتری ارسال می‌شود. بدین ترتیب متقاضی پلمپ دفاتر نیازی به خرید دفاتر خام روزنامه و کل ندارد زیرا اداره کل ثبت شرکت‌ها و مؤسسات غیرتجاری این دفتر را به نشانی متقاضی ارسال می‌کند. براساس اطلاعات موجود اجرای این سرویس در آینده به روش WebBase انجام خواهد شد و دیگر حتی نیاز به یکبار مراجعه حضوری نیز نخواهد بود.^۱

توضیح ۲: اخذ دفاتر لاک و مهر شده از مراحل بعد از ثبت شرکت می‌باشد و هر سال باید تکرار شود. عدم انجام این تکلیف مانع از ثبت شرکت و شروع به کسب‌وکار نمی‌شود تنها عدم وجود این دفاتر منجر به جریمه مذکور در ماده (۱۵) قانون تجارت شده و مشمول مالیات علی‌الرأس خواهد شد. در نتیجه به نظر نمی‌رسد مرحله مذکور از مراحل شروع یک کسب‌وکار و ثبت تأسیس شرکت محسوب شود، بلکه مربوط به الزامات دوران حیات و فعالیت شرکت است که علاوه بر مورد فوق، موارد متعدد دیگری را نیز دربر می‌گیرد. علاوه بر این اخذ دفاتر قانونی تنها به سال اول تأسیس شرکت و بعد از ثبت محدود نمی‌شود، بلکه هر سال باید تجدید شود.

۷	پرداخت حق تمبر گواهی سهام ظرف ۶۰ روز پس از تاریخ ثبت شرکت	۱ روز	دوهم درصد ارزش اسمی سرمایه سهام پذیرهنویسی شده	براساس راستی‌آزمایی این مرحله در ایران وجود ندارد

مبانی قانونی و رویه‌ای

الف) ماده (۴۸) قانون مالیات‌های مستقیم: «سهام و سهم‌الشرکه کلیه شرکت‌های ایرانی موضوع قانون تجارت به استثنای شرکت‌های تعاونی براساس ارزش اسمی سهام یا سهم‌الشرکه به قرار دو در هزار مشمول حق تمبر خواهد بود. کسور صد (۱۰۰) ریال هم صد (۱۰۰) ریال محسوب می‌شود. تبصره - حق تمبر سهام و سهم‌الشرکه شرکت‌ها باید ظرف دو ماه از تاریخ ثبت قانونی

1. <http://www.farsnews.com/newstext.php?nn=13911016000117>

شرکت و در مورد افزایش سرمایه و سهام اضافی از تاریخ ثبت افزایش سرمایه در اداره ثبت شرکت‌ها از طریق ابطال تمبر پرداخت شود. افزایش سرمایه در مورد شرکت‌هایی که قبلاً سرمایه خود را کاهش داده‌اند تا میزانی که حق تمبر آن پرداخت شده است مشمول حق تمبر مجدد نخواهد بود».

ب) ماده (۵۱) قانون مالیات‌های مستقیم: «در صورت تخلف از مقررات این فصل، متخلف علاوه بر اصل حق تمبر معادل دو برابر آن جریمه خواهد شد».

توضیح: پرداخت حق تمبر مالیاتی مربوط به دوران حیات شرکت و جزء تکالیف متعددی است که شرکت در دوره حیات خود دارد. با توجه به ماده (۵۱) قانون مالیات‌های مستقیم نیز، عدم اجرای این تکلیف قانونی برای فعالیت شرکت مشکلی ایجاد نخواهد کرد و تنها جریمه نقدی ناچیزی در پی خواهد داشت بنابراین به نظر می‌رسد مرحله مذکور باید از جدول مراحل حذف شود.

۸	ثبت‌نام کارگران در نظام تأمین اجتماعی از طریق تشکیل پرونده برای همه کارمندان در اداره کار و اخذ کد کارگاه	۱ روز	بدون هزینه	براساس راستی‌آزمایی این مرحله در ایران وجود دارد

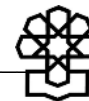
مرحله فوق جزء مفروضات بانک جهانی محسوب می‌شود بنابراین مرحله فوق عملاً وجود دارد و بدون تغییر باقی می‌ماند.

۲-۴. آخرین تغییرات مراحل شروع کسب‌وکار در کشور

جدول مراحل نماگر شروع کسب‌وکار ایران در گزارش سال ۲۰۱۴، مراحل، زمان و هزینه‌های ثبت شرکت در کشور را تا ژوئن ۲۰۱۳ (خردادماه ۱۳۹۲) منعکس می‌کند. این اطلاعات توسط کارشناسان ایرانی که در تکمیل پرسشنامه‌های بانک جهانی همکاری داشته‌اند منعکس شده است، اما از تاریخ ابتدای شهریورماه ۱۳۹۲ با راه‌اندازی سامانه ثبت تأسیس و تغییرات شرکت‌ها، تغییرات قابل توجهی در مراحل، هزینه‌ها و زمان ثبت شرکت ایجاد شده است که باید تأثیر محسوسی بر گزارش سال ۲۰۱۵ کشور ایران داشته باشد. در ادامه به بررسی مراحل که دچار تغییر شده‌اند پرداخته می‌شود.

مرحله جدید	درخواست ثبت به صورت آنلاین از سازمان ثبت شرکت‌ها	۱ روز	فاقد هزینه

درخواست ثبت تأسیس و تغییرات تمامی شرکت‌های تجاری در حال حاضر از طریق سامانه

آنلاین سازمان ثبت شرکت‌ها به آدرس <http://irsherkat.ssaa.ir> انجام می‌گیرد که شامل تقاضای نام برای شرکت نیز می‌شود. متقاضیان مراحل زیر را در سامانه فوق طی می‌کنند:

۱. **ورود اطلاعات متقاضی:** این قسمت برای ورود اطلاعات متقاضی ثبت و واحد ثبتی است که درخواست ثبت را بررسی می‌کند.

۲. **ورود نام و اطلاعات شخص حقوقی:** در این قسمت از درگاه آنلاین ثبت شرکت‌ها نوع شرکت و اولویت‌های نام شرکت درج می‌شود. منظور از اولویت نام، ترتیب پیشنهادی اسامی است که از یک تا پنج می‌باشد. پس از آن «نام درخواستی» را مشخص نموده و در قسمت مورد نظر تایپ می‌شود. در این مرحله به صورت خودکار یک شماره پیگیری ۱۹ رقمی دریافت می‌کنید و اطلاعات وارد شده ذخیره می‌شود.

۳. **درج موضوع فعالیت شرکت:** موضوع فعالیت، مدت فعالیت و وضعیت مجوز انجام فعالیت مورد نظر در صورتی که نیاز به مجوز داشته باشد در این قسمت انجام می‌گیرد.

۴. **درج اطلاعات مرکز اصلی شرکت:** درج شماره تلفن و کدپستی در این قسمت ضروری است، اما درج شماره دورنگار و پست الکترونیکی و نشانی تارنما به اختیار متقاضی گذاشته شده است. نشانی مرکز اصلی شرکت نیز در این مرحله تایپ می‌شود که مبنای ارسال مراسلات پستی قرار می‌گیرد.

۵. **درج سرمایه شخص حقوقی.**

۶. **اشخاص:** منظور از اشخاص، آن افرادی هستند که در شرکت یا مؤسسه دارای سمت می‌باشند. یکی از بخش‌های این قسمت دو فیلد «اقرارنامه مدیریتی» و «اقرارنامه سوءپیشینه» است که مشخص کند شخص این دو مدرک را ارائه داده است یا خیر.

۷. **درج سهام/سرمایه اشخاص:** در این صفحه اطلاعات مربوط به سهام و سرمایه شخص وارد می‌شود.

۸. **درج سمت اشخاص:** در این صفحه سمت شخص در شرکت یا مؤسسه وارد سیستم می‌شود.

۹. **درج ارتباط بین اشخاص:** در این صفحه اطلاعات نمایندگان قانونی وارد می‌شود.

۱۰. **درج شعب:** اگر شرکت یا مؤسسه نیاز به تأسیس شعبه داشته باشد اطلاعات آن در این صفحه وارد می‌شود.

۱۱. **درج سمت‌ها در شعب.**

۱۲. **روزنامه:** در این قسمت اطلاعات سال مالی شرکت وارد می‌شود. «روز شروع سال مالی» و «ماه شروع سال مالی» در این قسمت وارد می‌شود. همچنین در این صفحه اطلاعات روزنامه

شرکت با انتخاب از فهرست «روزنامه شرکت» تعیین می‌شود.

۱۳. وارد کردن متن اظهارنامه یا تقاضانامه شرکت یا مؤسسه: متقاضی می‌تواند بدین منظور اطلاعات را تایپ کرده یا از کلیشه و متون موجود در سیستم استفاده کند.

۱۴. اساسنامه: در این قسمت متن اساسنامه شرکت یا مؤسسه وارد می‌شود. متقاضی می‌تواند اطلاعات را تایپ کرده یا از کلیشه و متون موجود در سیستم استفاده کند.

۱۵. شرکتنامه: در این قسمت متن شرکتنامه وارد می‌شود. متقاضی می‌تواند اطلاعات را تایپ کرده یا از کلیشه و متون موجود در سیستم استفاده کند.

۱۶. اعلام مدارک مورد نیاز: در این صفحه با توجه به نوع شرکت مدارکی را که متقاضی باید ارائه نماید به صورت خودکار نشان داده می‌شود. در این صفحه گزینه‌ای به نام «تأیید مدارک مورد نیاز» وجود دارد که باید تیک بخورد. درواقع با زدن این تیک متقاضی تأیید می‌کند که مدارک مورد نیاز را مطالعه کرده و نسبت به تهیه و ارائه آنها اقدام می‌نماید. پس از آن کلیدی به نام پذیرش وجود دارد که با زدن آن تقاضای تأسیس ثبت نهایی شده و ارسال می‌گردد.

تمامی ۱۶ مرحله فوق به صورت آنلاین و حتی در روزهای تعطیل انجام می‌گیرد و نیاز به صرف تنها چند ساعت زمان دارد. امکان پیگیری درخواست به صورت آنلاین نیز وجود دارد. برای پیگیری مدارک در سامانه ثبت اینترنتی شرکت‌ها وارد لینک پیگیری درخواست شده و با وارد کردن شماره پیگیری که قبلاً توسط سامانه به متقاضی داده شده است اقدام به پیگیری تقاضای ارائه شده ازجمله ثبت شرکت می‌شود.

در وبسایت مذکور توضیحات کافی برای متقاضیان به همراه تصویر ارائه شده است که جای ابهام باقی نمی‌گذارد همچنین نمونه اساسنامه در اختیار متقاضی قرار می‌گیرد که منجر به تسریع و تسهیل فرآیند ثبت شرکت می‌شود.

پس از ثبت نهایی متقاضی، رسیدی شامل شماره پیگیری، تاریخ پذیرش نهایی در سامانه و اقداماتی که پس از ثبت نهایی باید ازسوی متقاضی پیگیری شود در اختیار وی قرار می‌گیرد. درخواست الکترونیکی متقاضی در اداره ثبت شرکت‌ها وصول شده و از لحاظ تعیین نام مورد بررسی قرار می‌گیرد. در این مرحله متقاضی باید به انتظار تأیید نام و ابلاغ آن از طریق سامانه (قابل رؤیت در بخش پیگیری) بماند. ابلاغ نتیجه بررسی نام شرکت از طریق پیامک و مراجعه به سامانه و ظرف یک ساعت امکانپذیر است. بنابراین به این دلیل که نیازی به مراجعه حضوری و فیزیکی ندارد مرحله محسوب نمی‌شود.

در صورت عدم تأیید نام‌های پیشنهادی، مراتب از طریق سامانه ابلاغ می‌شود. سپس می‌توان

در بخش درج نام‌های پیشنهادی مجدداً اسامی جدید را ثبت نموده یا نام‌های قبلی را تصحیح کرد. باید نام‌های جدید برابر دستورالعمل‌های مربوطه درخواست شود و این موضوع تا تأیید نهایی نام قابل تکرار است.

به منظور تسریع در تعیین نام، تمامی نام‌های ثبت شده، در پورتال اختصاصی شناسه ملی اشخاص حقوقی قابل مشاهده می‌باشد.

بررسی و تأیید نام حتی در مدت زمانی حدود یک ساعت انجام می‌شود و از طریق پیامک موضوع به اطلاع متقاضی می‌رسد. از طریق پیگیری در سامانه ثبت تأسیس شرکت می‌توان به موضوع دسترسی پیدا کرد. در مراحل مختلف ثبت تأسیس و تغییرات شرکت نیز ابلاغ و اطلاع‌رسانی از طریق این سامانه و ابلاغ پیامکی انجام می‌پذیرد. از جمله می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱. ارسال بارکد مربوط به تحویل مدارک ثبت شرکت به پست و ارسال آن برای سامانه ثبت شرکت‌ها؛ الزامی شدن ارسال این بارکد برای جلوگیری از مراجعه حضوری متقاضیان برای تسلیم مدارک خود و ایجاد وحدت رویه در این رابطه پیش‌بینی شده است.

۲. اطلاع از وصول مدارک پست شده به اداره ثبت شرکت‌ها و ارجاع به کارشناس.

۳. ابلاغ نظر کارشناس مبنی بر تأیید، رد یا اعلام نقص مدارک تأسیس شرکت و همچنین موارد نقص که باید اصلاح شود.

تمامی اقدامات فوق به این دلیل که از طریق سامانه انجام می‌شود و نیاز به مراجعه، به محلی ندارد یک مرحله محسوب می‌شود و هزینه‌ای ندارد.

مرحله جدید	چاپ و ارسال پستی مدارک و وارد کردن بارکد پستی در سامانه ثبت تأسیس شرکت: مدارک پست شده حداکثر ظرف مهلت سه روز به اداره ثبت شرکت‌ها رسیده و بررسی شده و نتیجه از طریق سامانه ثبت شرکت‌ها به اطلاع متقاضی می‌رسد. در مواردی ممکن است این مدت بیشتر یا کمتر باشد.	۱ روز	۱۶۵۰۰ تومان

مبانی قانونی و رویه‌ای

- این مرحله فاقد مبنای قانونی و مستند بر رویه عملی اداره ثبت شرکت‌ها برای ثبت شرکت است.
- مواد (۴۶) و (۴۸) و همچنین جزء «م» ماده (۲۱۱) قانون برنامه پنجم توسعه درخصوص تأکید بر الکترونیکی کردن رویه‌ها و حذف رویه‌های مبتنی بر کاغذ.

توضیح: در رویه جدید ثبت تأسیس و تغییرات شرکت‌ها، متقاضی باید بعد از وارد کردن اطلاعات در سامانه ثبت شرکت و تأیید آن، از طریق همین سامانه اقدام به گرفتن نسخه pdf مدارک و پرینت آنها کرده و مدارک مذکور را از طریق دفاتر پستی منتخب و در قالب پوشه و پاکت

مخصوص به اداره ثبت شرکت‌ها ارسال کند.

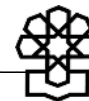
تا ابلاغ تأیید نام به صورت پیامکی و همچنین از طریق سامانه ثبت تأسیس شرکت‌ها، متقاضی نباید اقدام به ارسال مدارک خود از طریق پست برای اداره ثبت شرکت‌ها کند. پس از تأیید نام توسط اداره ثبت شرکت‌ها باید متن اوراق مربوطه (اساسنامه، تقاضانامه و...) از سیستم چاپ گرفته شود و به همراه سایر مدارک به اداره ثبت شرکت‌ها ارسال شود. ارسال مدارک بدون تأیید نام و عدم تطابق مدارک ارسالی با محتوای تایپ شده در سامانه باعث ابطال پذیرش تأسیس می‌شود.

مدارکی که در آخرین مرحله در «سامانه پذیرش تأسیس و ثبت تغییرات» به متقاضی ابلاغ می‌شود و متقاضی به وسیله تیک زدن در قسمت مربوطه آنها را می‌پذیرد باید از طریق اداره پست برای اداره ثبت شرکت‌ها ارسال شود. دفاتر پستی منتخب قبول مدارک تأسیس و تغییرات اشخاص حقوقی در استان تهران محدود هستند و به موجب اطلاعیه شماره ۱۲ «اداره کل ثبت شرکت‌ها و مؤسسات غیرتجاری» اعلام شده است.^۱ این مدارک در شرکت‌های «سهامی خاص»^۲ و «با مسئولیت محدود»^۳ با تفاوت‌هایی همراه است. مدارک پست شده حداکثر ظرف مهلت سه روز به اداره ثبت

1. <http://sherkat.ssaa.ir/Default.aspx?tabid=3721&ctl=Edit&mid=10512&Code=7184>

۲. در بخش راهنمای «سامانه پذیرش تأسیس و ثبت تغییرات» مدارک لازم برای ثبت شرکت با مسئولیت محدود به شرح زیر درج شده است:

۱. دو نسخه شرکتنامه تکمیل شده،
۲. دو نسخه تقاضانامه تکمیل شده،
۳. دو نسخه اساسنامه تکمیل شده،
۴. تکمیل فرم تعیین نام به ترتیب اولویت نام‌های پیشنهادی و همچنین فیش واریزی،
۵. اصل مجوز فعالیت از مراجع ذیربط در مواردی که ثبت موضوع نیاز به مجوز داشته باشد،
۶. تصویر برابر با اصل مدارک احراز هویت کلیه شرکا، مدیران و هیئت نظار (در مواردی که تعداد شرکا بیش از ۱۲ نفر باشند)،
۷. اصل گواهی عدم سوءپیشینه جهت اعضای هیئت‌مدیره و مدیرعامل،
۸. دو نسخه صورتجلسه مجمع عمومی مؤسسين،
۹. دو نسخه صورتجلسه هیئت‌مدیره،
۱۰. اصل وکالتنامه وکیل دادگستری در صورتی که ثبت شرکت توسط وکیل صورت پذیرد.
۳. مدارک لازم برای ثبت شرکت با سهامی خاص به شرح زیر بیان شده است:
۱. دو نسخه اظهارنامه تکمیل شده،
۲. دو نسخه اساسنامه تکمیل شده،
۳. تکمیل فرم تعیین نام به ترتیب اولویت نام‌های پیشنهادی و همچنین فیش واریزی،
۴. اصل گواهی بانکی مبنی بر پرداخت سرمایه تعهدی (حداقل ۳۵ درصد سرمایه) همراه با فیش واریزی،
۵. اصل مجوز فعالیت از مراجع ذیربط در مواردی که ثبت موضوع نیاز به مجوز داشته باشد،
۶. تصویر برابر با اصل مدارک احراز هویت سهامداران، مدیران و بازرسان،
۷. اصل گواهی عدم سوءپیشینه جهت اعضای هیئت‌مدیره، مدیرعامل و بازرسان،
۸. دو نسخه صورتجلسه مجمع عمومی مؤسسين،
۹. دو نسخه صورتجلسه هیئت‌مدیره تکمیل شده،
۱۰. اصل وکالتنامه وکیل دادگستری در صورتی که ثبت شرکت توسط وکیل صورت پذیرد.

شرکت‌ها رسیده، بررسی شده و نتیجه از طریق سامانه ثبت شرکت‌ها به اطلاع متقاضی می‌رسد. در مواردی ممکن است این مدت بیشتر یا کمتر باشد. هزینه اخذ شده برای مدارک با تفاوت‌های جزئی همراه است.

در گزارش‌های انجام کسب‌وکار، زمانی یک مرحله به مجموع مراحل اضافه می‌شود که انجام کاری مستلزم مراجعه به محلی باشد. عمدتاً برای تکمیل مدارک فوق برای ارسال پستی به اداره ثبت شرکت‌ها نیاز به مراجعه به محلی وجود ندارد. باید توجه داشت که بنا بر مفروضات پروژه کسب‌وکار، شرکت پنج شریک دارد و به فعالیت‌های عمومی تجاری و یا صنعتی می‌پردازد؛ بنابراین در میان مدارک مورد نیاز برای تأسیس شرکت با مسئولیت محدود و همچنین شرکت سهامی خاص وجود بندهای «۵» و «۱۰» ضرورتی ندارد و بسیاری از بندهای دیگر نیز نیاز به مراجعه به محلی ندارند و مرحله محسوب نمی‌شوند. با وجود این در هر کدام از دو شرکتی که به مفروض بانک جهانی نزدیک است، مراحل اضافی وجود دارد که در ادامه به بررسی آن می‌پردازیم:

شرکت با مسئولیت محدود

۱. تصویر برابر با اصل مدارک احراز هویت کلیه شرکا و مدیران: بدین منظور باید متقاضی به دفاتر اسناد رسمی مراجعه کند تا کپی مدارک احراز هویت را برابر اصل نماید. وفق فراز ۳ و ۴ بخشنامه شماره ۹۲/۲۲۳۵۵۰ مورخ ۱۳۹۲/۱۲/۲۸ سازمان ثبت اسناد و املاک کشور صدور رونوشت برای هر برگ (اعم از اینکه مرجع صدور آن دفاتر اسناد رسمی یا ادارات ثبت اسناد و املاک باشند) سواد مصدق از اسناد ثبت شده و ثبت نشده (که صرفاً مرجع صدور آن ادارات ثبت اسناد و املاک است) مستلزم پرداخت مبلغ ۲۰۰۰۰ (بیست هزار) ریال حقوق دولتی می‌باشد، تعرفه حقوق دولتی تطبیق سایر اوراق با اصل آنها مطابق بخشنامه شماره ۸۸/۱۵۲۵۶۴ مورخ ۱۳۸۸/۹/۹ سازمان ثبت اسناد و املاک کشور ناظر به بند «۱۷» ماده (۳) قانون وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین به‌ازای هر برگ ۲۰۰۰ (دو هزار) ریال می‌باشد.^۱ حذف این مرحله نیز امکانپذیر است و مرجع ثبت شرکت‌ها می‌تواند با ارتباط با سازمان ثبت احوال کشور به‌صورت مستقیم نسبت به استعلام هویت متقاضی و صحت اطلاعات ابرازی وی اقدام نماید.
۲. اصل گواهی عدم سوءپیشینه جهت اعضای هیئت‌مدیره و مدیرعامل: این مرحله قبلاً بررسی شده است.

اصل مستندات و ضمائم فوق به‌همراه یک عدد پوشه باید حداکثر طی مدت سه روز تقویمی از پذیرش نام، از طریق باجه‌های پستی به‌صورت سفارشی به آدرس تهران تقاطع خیابان میرداماد با

1. <http://www.notary.ir/content/84104>

اتوبان مدرس پلاک ۲۷۵ کدپستی ۱۹۱۸۹۱۳۳۳۶ ارسال شود. پس از ارسال مدارک از طریق پست باید به سایت مراجعه کرد و بارکد پستی را در قسمت مربوطه وارد نمود، در غیر این صورت پرونده در واحد ثبتی مورد بررسی قرار نخواهد گرفت.

اسامی دفاتر پستی منتخب که خدمات پستی مربوط به ثبت شرکت را ارائه می‌دهند در سایت اداره ثبت شرکت‌ها موجود است، اما با مراجعه به بعضی از این دفاتر به دلایلی مثل تمام شدن مدارک متقاضی را به دفاتر اصلی و مرکزی پستی ارجاع می‌دهند که یکی از مشکلاتی محسوب می‌شود که متقاضیان ثبت شرکت با آن روبرو می‌شوند.

پیشنهاد: در فرآیند کنونی ثبت تأسیس شرکت، متقاضی اقدام به ارسال مدارک از طریق اداره پست می‌کند. مدارک بعد از وصول به اداره ثبت شرکت‌ها، توسط این سازمان اسکن می‌شود. این درحالی است که با وجود فراهم آمدن مبانی قانونی و عملی امضای الکترونیک^۱ و با توجه به الزامات مواد (۴۶) و (۴۸) و همچنین جزء «م» ماده (۲۱۱)، حذف مرحله ارسال پستی مدارک و جایگزین شدن آن با مدارک و اسناد الکترونیکی نه تنها امکانپذیر، بلکه تکلیفی قانونی و در راستای اهداف برنامه پنجم توسعه قرار دارد. این امر ضمن کاهش زمان و هزینه و مراحل ثبت شرکت، هزینه‌های اداره ثبت شرکت‌ها را نیز کاهش می‌دهد. بنابراین پیشنهاد می‌شود تأیید و ارسال الکترونیکی مدارک به وسیله امضای الکترونیک، جایگزین رویکرد مبتنی با کاغذ فعلی شود.

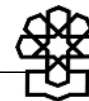
مرحله جدید	مراجعه به دفاتر اسناد رسمی برای برابر اصل کردن مدارک احراز هویت شرکا و مدیران در شرکت با مسئولیت محدود	۱ روز	۸ هزار تومان برای شرکت با مسئولیت محدود

درحال حاضر، بعد از ارسال پستی مدارک به اداره ثبت شرکت‌ها، مدارک به کارشناس ارجاع شده و توسط وی بررسی می‌شود. کارشناس اداره ثبت شرکت‌ها بعد از بررسی مدارک یکی از تصمیمات زیر را خواهد گرفت:

۱. **رد کلی مدارک:** رد کلی مدارک به این معنی است که متقاضی باید تمامی مراحل ثبت را از نو آغاز کند و مجدداً اقدام به ارسال پستی مدارک کند که باعث طولانی و پرهزینه شدن مراحل ثبت می‌شود. به عنوان مثال در یک مورد تقاضای ثبت، ایرادات زیر سبب رد تقاضا شده است: عدم قید نام شرکت در اوراق، عدم ارائه ابلاغیه تأیید نام، مغایرت موضوع در تقاضانامه با دیگر اوراق.

۲. **اخطار رفع نقص:** در مواردی کارشناس اداره ثبت شرکت اقدام به صدور اخطار رفع نقص با بیان نقایص موجود در پرونده می‌کند. در صورتی که اخطار رفع نقص صادر شود، متقاضی باید اقدام به انجام اصلاحات لازم در سامانه کرده و به صورت حضوری به اداره ثبت شرکت‌ها مراجعه

۱. ماده (۷) قانون تجارت الکترونیک: «هرگاه قانون، وجود امضا را لازم بداند امضای الکترونیکی مکفی است».

کند و ضمن تقاضایی، درخواست بررسی مجدد مدارک را داشته باشد.

لازم به توضیح است که در حال حاضر هیچ دستورالعمل مشخصی برای بیان موارد نقص، ضمانت اجرای نقایص و مهلت رفع نقص در دسترس نیست. این شرایط امکان برخورد ناهماهنگ با تقاضاهای ارجاعی را فراهم می‌کند. بنابراین پیشنهاد می‌شود ضمن تهیه دستورالعملی، مواردی که نقص محسوب می‌شود و مواردی که منجر به رد فوری درخواست تأسیس می‌شود، مشخص شده و مهلت رفع نقص و ضمانت اجرای عدم رفع نقص مانند آنچه در قانون آیین دادرسی مدنی درخصوص دادخواست وجود دارد، تعیین و به اطلاع متقاضیان ثبت شرکت برسد.

۳. تأیید مدارک: در صورت تأیید مدارک توسط کارشناس ثبت شرکت‌ها این موضوع هم در سامانه ثبت تأسیس و هم از طریق پیامک به اطلاع متقاضی می‌رسد و همزمان پیش‌نویس آگهی ثبت تأسیس در سامانه درج می‌شود.

تا این مرحله به این دلیل که نیاز به مراجعه حضوری به اداره ثبت شرکت‌ها وجود ندارد، مرحله‌ای به مراحل موجود ثبت شرکت اضافه نمی‌شود، اما در این مرحله، متقاضی باید به صورت حضوری به اداره ثبت شرکت‌ها مراجعه کند و اقدام به تأیید و تکمیل مدارک و پرداخت هزینه‌های قانونی نماید. این مرحله شامل اقدامات زیر می‌شود:

- ۱. تأیید پیش‌نویس آگهی ثبت تأسیس شرکت از اداره ثبت شرکت‌ها:** متقاضی بعد از ابلاغ نظر کارشناس مبنی بر تأیید مدارک پیش‌نویس آگهی را در سامانه ثبت تأسیس مشاهده می‌کند و برای تأیید مندرجات آن و تطبیق با مدارک موجود در پرونده باید به اداره ثبت شرکت‌ها مراجعه کند.
- ۲. پرداخت هزینه‌های قانونی (حق‌الثبت):** روش دریافت حق‌الثبت تأسیس و تغییرات شرکت به شرح زیر است:

الف) ملاحظه سرمایه شرکت و احتساب حق‌الثبت تأسیس برطبق ماده (۱۰) قانون ثبت شرکت‌ها اصلاح شده (آبان‌ماه ۱۳۶۶ و افزایش سال بعد):^۱ مسئول حسابداری ثبت مبلغ حق‌الثبت دریافتی را بر طبق ماده (۱۰) قانون ثبت شرکت‌ها و افزایش‌های بعدی توضیح می‌کند و جهت

---

۱. ماده (۱۰) قانون راجع به ثبت شرکت‌ها مصوب ۱۳۱۰: حقوق ثبتی برای ثبت شرکت‌ها و مؤسسات اعم از ایرانی و خارجی مطابق تعرفه زیر تعیین می‌شود:

الف) برای ثبت شرکت‌ها و مؤسسات تجاری از مأخذ کل سرمایه بدین قرار:

۱. تا دو میلیون ریال از کل سرمایه برای هر ده هزار ریال آن هفتادوپنج ریال که در هر صورت از ۵۰۰ ریال کمتر نخواهد بود.
۲. تا چهار میلیون ریال از کل سرمایه نسبت به مازاد دو میلیون ریال هر ده هزار ریال چهل‌وپنج ریال.
۳. تا هفت میلیون ریال از کل سرمایه نسبت به مازاد چهار میلیون ریال هر ده هزار ریال سی ریال.
۴. تا ده میلیون ریال از کل سرمایه نسبت به مازاد هفت میلیون ریال هر ده هزار ریال پانزده ریال.
۵. تا یکصد میلیون ریال از کل سرمایه نسبت به مازاد ده میلیون ریال هر ده هزار ریال ده ریال.
۶. از یکصد میلیون ریال تا پانصد میلیون ریال مقطوعاً یکصد و هشتاد هزار ریال.
۷. از پانصد میلیون ریال به بالا مقطوعاً دویست هزار ریال....

صدور فیش نزد متصدی حسابداری ارسال می‌دارد.

ب) صدور فیش پرداخت حق‌الثبت به بانک و درج آن در دفتر حسابداری ثبت شرکت‌ها: در مرحله (ب) متصدی صدور فیش با توجه به مبلغ تعیین شده از طرف مسئول حسابداری فیش لازم صادر و به متقاضی تسلیم می‌کند که به بانک ملی پرداخت نماید. پرداخت حق‌الثبت معمولاً از طریق دستگاه POS در بانک ملی شعبه اداره ثبت شرکت‌ها و سایر شعب بانک ملی انجام می‌شود. متقاضی پس از پرداخت حق‌الثبت به بانک، فیش پرداخت شده را به مسئول حسابداری تسلیم می‌کند. مسئول حسابداری مبلغ فیش پرداخت شده را با مبلغ محاسبه شده تطبیق گردد در برگ اظهارنامه شرکت درحال تأسیس مرقوم و امضا می‌نماید و یک نسخه فیش در بایگانی حسابداری نگاهداری می‌شود.^۱

براساس جدول حق‌الثبت تأسیس و افزایش سرمایه شرکت‌های تجاری که در وبسایت اداره ثبت شرکت‌ها قابل دالود است، کمترین حق‌الثبت به سرمایه یک میلیون ریال اختصاص دارد و مبلغ ۱۲,۰۰۰ هزار ریال است.^۲

ذکر این نکته مفید است که در بخش قوانین و مقررات وبسایت اداره کل ثبت شرکت‌ها و مؤسسات غیرتجاری که یکی از اصلی‌ترین منابع تعیین قوانین و رویه‌های ثبت شرکت است، قانون راجع به ثبت شرکت‌ها مصوب ۱۳۱۰ بدون اصلاحات بعدی درج شده است که این امر می‌تواند باعث سردرگمی مراجعان شود. پیشنهاد می‌شود نسبت به انعکاس متن تنقیح شده قانون مذکور برای اطلاع متقاضیان اقدام شود.

۳. دفترنویسی اطلاعات شرکت و تأیید و امضای آن توسط متقاضی: اطلاعات هر شرکت در دفاتر مخصوص نوشته شده و صحت اطلاعات مندرج توسط متقاضی تأیید می‌شود. از برنامه‌های آینده اداره ثبت شرکت‌ها حذف دفاتر فیزیکی و الکترونیکی کردن این دفاتر است.

۴. پرداخت حق‌الدرج آگهی تأسیس شرکت در روزنامه کثیرالانتشار شرکت: حق‌الدرج آگهی تأسیس شرکت در محل اداره ثبت شرکت قابل پرداخت است. بنابراین همزمان با اقدامات فوق در یک روز ازسوی متقاضی می‌تواند انجام شود. آگهی پس از ماشین شدن تعیین قیمت می‌گردد. هزینه آن بستگی به مقدار خط‌ها و کوچکی و بزرگی صفحه ماشین شده دارد. هزینه تعیین شده توسط دستگاه‌های کارتخوان پرداخت می‌شود. به‌عنوان مثال درحال حاضر برای یک آگهی ساده ۱۶ هزار تومان هزینه حق‌الدرج و ۱۰ هزار تومان هزینه پست مطالبه می‌شود.

۵. صدور آگهی ثبت تأسیس با مهر برجسته: صدور آگهی ثبت تأسیس و تغییرات شرکت‌ها

1. <http://sherkat.ssaa.ir/SubjectView/tabid/1857/Code/1009/Default.aspx>

2. http://sherkat.ssaa.ir/Portals/39/tariff_typed.pdf

و مؤسسات غیرتجارتی که به ادارات روزنامه رسمی و روزنامه کثیرالانتشار برای انتشار تحویل می‌شود بعد از کنترل پرداخت حق‌الثبت و کنترل در پرداخت هزینه حق‌الدرج و کنترل تکمیل امضا انجام می‌شود.

تمامی مراحل فوق در صورت عدم وجود نقص، در یک یا دو روز قابل انجام است. هرچند بسته به شرایط ممکن است این مدت طولانی‌تر نیز بشود. به این دلیل که مراحل فوق تنها نیازمند یکبار مراجعه به ثبت شرکت‌ها بوده و در درون این سازمان و در بخش‌های مختلف یک ساختمان به‌طور همزمان انجام می‌شود ذیل یک مرحله با عنوان «تأیید مدارک، پرداخت هزینه‌ها و اخذ آگهی ثبت تأسیس با مهر برجسته» مورد اشاره قرار گرفته است و مراحل جداگانه‌ای محسوب نمی‌شوند.

مرحله جدید	مراجعه به اداره ثبت شرکت‌ها برای بررسی و تأیید محتویات پرونده و تأیید پیش‌نویس آگهی تأسیس، دفترنویسی، پرداخت هزینه‌ها و درج در روزنامه کثیرالانتشار	۱ روز	۱۲,۰۰۰ ریال حداقل هزینه حق‌الثبت ۲۶ هزار تومان هزینه حق‌الدرج در روزنامه کثیرالانتشار

لازم به توضیح است که پرداخت حق‌الدرج آگهی در روزنامه کثیرالانتشار جزء مراحل ثبت شرکت نیست و پیش از آن ثبت شده محسوب می‌شود، اما چون جزء اقداماتی است که بعد از ثبت شرکت از سوی متقاضی بلافاصله پیگیری می‌شود می‌توان آن را جزء مراحل ثبت شرکت ذکر کرد. از مورخ ۱۳۹۲/۱۱/۱۲ به‌موجب اطلاعیه اداره ثبت شرکت‌ها، کلیه متقاضیان موظفند از تاریخ صدور پیش‌نویس آگهی‌های ثبت تأسیس و تغییرات حداکثر به مدت یک ماه نسبت به اخذ آن و اجرای سایر تشریفات اداری و ثبتی (پرداخت هزینه‌های قانونی و ثبت در دفاتر) اقدام نمایند؛ در غیر این‌صورت درخواست مذکور منجر به تعلیق در سامانه خواهد شد و هرگونه عواقب ناشی از آن متوجه متقاضیان مربوطه خواهد بود.^۱

مرحله جدید	انتشار آگهی تأسیس شرکت در روزنامه رسمی	۱ روز	۳۰ هزار تومان

درخصوص انتشار آگهی در روزنامه رسمی و رویه کنونی و برنامه‌های این سازمان برای الکترونیکی کردن تمامی مراحل ثبت آگهی توضیح داده شد، اما اشاره به این نکته ضرورت دارد که اگرچه انتشار آگهی تأسیس جزء مراحل تأسیس شرکت نیست، اما چون این مرحله یک رویه معمول بعد از ثبت شرکت محسوب می‌شود جزء مراحل نماگر شروع کسب‌وکار ذکر شده است. علاوه بر

1. <http://sherkat.ssaa.ir/Default.aspx?tabid=3721&ctl=Edit&mid=10512&Code=6979>

این چون در حال حاضر انتشار آگهی تأسیس نیازمند مراجعه به سازمان روزنامه رسمی است یک مرحله جداگانه محسوب می‌شود.

۳-۴. جدول نهایی برای شرکت با مسئولیت محدود

جدول ۹. فرآیندهای شروع یک کسب‌وکار به همراه زمان و هزینه مربوط به آنها براساس واقعیات کشور بعد از راستی‌آزمایی در قالب شرکت با مسئولیت محدود

ردیف	مرحله	زمان انجام	هزینه انجام
۱	اخذ گواهی عدم سوء پیشینه	۳ تا ۶ روز	۱۶۰ هزار ریال برای شرکا*
•	تهیه تصاویر مصدق مدارک احراز هویت: ** برای تهیه تصاویر مصدق مدارک احراز هویت (شامل شناسنامه و کارت ملی) شرکا و مدیران در شرکت با مسئولیت محدود باید به دفاتر اسناد رسمی مراجعه کرد. این نوع شرکت حداقل با دو شریک تشکیل می‌شود.	۱ روز	هزینه کپی برابر اصل شناسنامه و کارت ملی شرکا جمعاً ۸۰ هزار ریال***
۲	تقاضای آنلاین ثبت از طریق سامانه پذیرش تأسیس و ثبت تغییرات: تکمیل و ارسال الکترونیکی فرم‌ها شامل اظهارنامه، شرکتنامه، اساسنامه، فرم پیشنهاد نام شرکت، یک روز طول می‌کشد. اداره ثبت شرکت‌ها در مدت کوتاهی (یک ساعت) از زمان تأیید نهایی تقاضای ثبت تأسیس از میان نام‌های پیشنهادی متقاضی یک نام را انتخاب کرده و به وسیله پیامک به اطلاع متقاضی می‌رساند.	۱ روز	فاقد هزینه
۳	چاپ و ارسال پستی مدارک: از زمان ارسال پستی مدارک و اخذ بارکد پستی تا وصول مدارک به اداره ثبت شرکت‌ها و اعلام نظر کارشناس ۴ روز طول می‌کشد.	۱ روز	هزینه خرید پوشه و پاکت مخصوص به همراه مدارک و خدمات پستی ۱۸۵,۰۰۰ ریال
۴	تأیید مدارک، پرداخت هزینه‌ها و اخذ آگهی ثبت تأسیس با مهر برجسته: این مرحله پس از تأیید تقاضای تأسیس توسط کارشناس قرار دارد که از طریق پیامک و سامانه به متقاضی ابلاغ می‌شود. این مرحله نیازمند مراجعه حضوری به اداره ثبت شرکت‌ها و انجام اقدامات زیر است که به طور کلی در یک محل ارائه می‌شود: تأیید پیش‌نویس آگهی ثبت تأسیس شرکت از اداره ثبت شرکت‌ها، پرداخت هزینه‌های قانونی (حق‌الثبت)، دفترنویسی اطلاعات شرکت و تأیید و امضای آن توسط متقاضی، پرداخت	۱ تا ۲ روز	۱۲,۰۰۰ ریال حداقل هزینه حق‌الثبت ۲۶ هزار تومان هزینه حق‌الدرج در روزنامه کثیرالانتشار

ردیف	مرحله	زمان انجام	هزینه انجام
	حق‌الدرج آگهی تأسیس شرکت در روزنامه کثیرالانتشار شرکت و صدور آگهی ثبت تأسیس با مهر برجسته.		
۵	درج اطلاعیه ثبت شرکت در روزنامه رسمی مراجعه حضوری به سازمان روزنامه رسمی و تسلیم آگهی و پرداخت حق‌الدرج	۱ روز	۳۰۰ هزار ریال
۶	ثبت‌نام کارگران در نظام تأمین اجتماعی از طریق تشکیل پرونده برای همه کارمندان در اداره کار و اخذ کد کارگاه	۱ روز	بدون هزینه

* حداقل تعداد شرکا در شرکت با مسئولیت محدود دو نفر است.

** جزء مرحله یک محسوب می‌شود.

*** نحوه محاسبه این هزینه‌ها، در بررسی هر مرحله پیش از این بیان شده است.

با توجه به جدول ۹ که حاصل بررسی مراحل، هزینه و زمان مورد نیاز برای ثبت شرکت با مسئولیت محدود در اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۳ می‌باشد، مشخص شد که درحال حاضر نماگر شروع کسب‌وکار در کشور ایران ۶ مرحله دارد و ۱۱ روز طول می‌کشد. در جدول ۱۰ به مقایسه مؤلفه‌های نماگر شروع کسب‌وکار قبل و بعد از راستی‌آزمایی پرداخته شده است.

جدول ۱۰. مقایسه نتایج نماگر شروع کسب‌وکار در کشور ایران قبل و بعد از راستی‌آزمایی

عنوان	رتبه در نماگر شروع کسب‌وکار	رتبه در منطقه سند چشم‌انداز	مراحل (تعداد)	زمان (روز)	هزینه (درصد از درآمد سرانه)*	حداقل سرمایه (درصد از درآمد سرانه)
قبل از راستی‌آزمایی	۱۰۷	۱۶	۸	۱۶	۳/۱ (۸۵۷,۰۰۰ ریال)	۰/۴ (۳۵۰,۰۰۰ ریال)
بعد از راستی‌آزمایی	۶۵	۱۰ مشترک با کشور عمان	۶	۱۱	۰/۶ (۱,۱۰۵,۰۰۰ ریال)	کمتر از ۰/۶ (کمتر از ۱,۰۰۰,۰۰۰ ریال)

* درآمد سرانه در گزارش سال ۲۰۱۴ به میزان ۷۲۱۱ دلار آمریکا درج شده است که براساس نرخ ارز در تاریخ ۱۳۹۳/۲/۱۰ در بانک

مرکزی (۲۵,۵۱۸ ریال) ۲۹۸,۰۱۰,۱۸۴ (یکصد و هشتاد و چهار میلیون و ده هزار و دویست و نود و هشت ریال) خواهد بود.

با استفاده از نرم‌افزار شبیه‌ساز پروژه کسب‌وکار که امکان بررسی نتیجه اصلاحات انجام شده بر رتبه آنها در نماگر شروع کسب‌وکار را فراهم می‌کند،^۱ در صورتی که تعداد مراحل نماگر شروع کسب‌وکار به ۶ مرحله کاهش پیدا کند، زمان مورد نیاز برای ثبت شرکت به ۱۱ روز برسد، هزینه به ۰/۶ درصد درآمد سرانه کاهش یابد و حداقل سرمایه نیز کمتر از ۰/۶ درآمد سرانه باشد، رتبه ایران در نماگر شروع کسب‌وکار به ۶۵ کاهش پیدا خواهد کرد.

1. <http://www.doingbusiness.org/reforms/reform-simulator>

۵. برنامه‌های دستگاه‌های ذیربط برای اصلاح وضعیت موجود

هر سال رتبه کشورها در نماگر شروع کسب‌وکار با نوساناتی همراه است. این تغییرات در رتبه به دلیل تلاش‌هایی است که کشورها برای بهبود وضعیت خود در این نماگر انجام می‌دهند. در این بخش به بررسی تلاش‌های جمهوری اسلامی ایران برای بهبود نماگر شروع کسب‌وکار در سال‌های اخیر و همچنین برنامه‌هایی که برای اصلاح این نماگر در آینده نزدیک دارد، پرداخته می‌شود.

۵-۱. اقدامات صورت گرفته از خردادماه ۱۳۹۱ تا خردادماه ۱۳۹۲

سازمان ثبت اسناد و املاک در حوزه‌های قانونی، مقرراتی و اجرایی دست به اقدامات وسیعی از تاریخ خردادماه سال ۱۳۹۱ لغایت خردادماه ۱۳۹۲ به شرح ذیل زده است:

حوزه قانونی

- با عنایت به اینکه از یک‌سو الزامات ثبت الکترونیکی در قانون تجارت و همچنین قوانین و مقررات ثبت شرکت‌ها پیش‌بینی نگردیده و ازسوی دیگر عرضه خدمات الکترونیک و اصالت بخشیدن به امضای الکترونیک (همانند امضای سند کاغذی) و در مجموع پاسخگویی به نیازهای جامعه امروز جزء ضرورت‌ها محسوب می‌شود، زمینه‌های ایجاد بسترهای قانونی در زمان تدوین قانون برنامه پنجم توسعه و با همکاری و هماهنگی دستگاه‌های ذیربط فراهم آمد که در نهایت منجر به تصویب مواد (۴۶)^۱ و (۴۸)^۲ و همچنین جزء «م» ماده (۲۱۱)^۳ قانون برنامه پنجم شد.

- چشم‌انداز اجرای مفاد ماده (۶۲) برنامه پنجم توسعه نیز زمینه را برای رفع محدودیت‌های اداری ایجاد شده از طرف دستگاه‌ها و نهادهای مختلف برای اداره کل ثبت شرکت‌ها و مؤسسات

۱. ماده (۴۶) قانون برنامه پنجم توسعه: به‌منظور بسط خدمات دولت الکترونیک، صنعت فناوری اطلاعات، سواد اطلاعاتی و افزایش بهره‌وری در حوزه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی اقدامات زیر انجام می‌شود:...

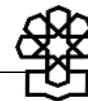
۲. ماده (۴۸) قانون برنامه پنجم توسعه: به‌منظور توسعه دولت الکترونیک، تجارت الکترونیک و عرضه خدمات الکترونیک و اصالت بخشیدن به اسناد الکترونیک و کاهش اسناد کاغذی اقدام‌های زیر انجام می‌شود:

الف) وزارت بازرگانی نسبت به توسعه مراکز صدور گواهی الکترونیکی و کاربرد امضای الکترونیکی به نحوی اقدام می‌نماید که تا پایان سال سوم برنامه سامانه‌های خدماتی و تجاری الکترونیکی بتوانند از این ابزار استفاده نمایند.

ب) سند الکترونیکی در حکم سند کاغذی است مشروط بر آنکه اصالت صدور و تمامیت آن محرز باشد.

ج) در هر موردی که به‌موجب قانون، تنظیم اوراق یا اسناد و همچنین صدور یا اعطای مجوز، اخطار و ابلاغ، مبادله وجه و مانند آن ضروری باشد، انجام الکترونیکی آن با رعایت مفاد قانون تجارت الکترونیک مجاز بوده و کفایت می‌نماید.

۳. جزء «م» ماده (۲۱۱) قانون برنامه پنجم توسعه: سازمان ثبت اسناد و املاک کشور مکلف است در راستای توسعه سامانه یکپارچه ثبت اسناد و املاک و راه‌اندازی مرکز ملی داده‌های ثبتی، نسبت به الکترونیکی کردن کلیه مراحل ثبت معاملات تا پایان سال دوم برنامه اقدام کند، به‌نحوی که امکان پاسخ آنی و الکترونیک به استعلامات ثبتی و ثبت آنی معاملات با به‌کارگیری امضای الکترونیکی مطمئن فراهم شود.

غیرتجاری فراهم آورد که متأسفانه به دلیل عدم اجرای مفاد این قانون همچنان بیش از ۹۰ درصد شرکت‌ها در ایران باید روزهای متعددی را برای دریافت استعلام و تأیید صلاحیت از دستگاه‌های تخصصی مرتبط با موضوع فعالیت در انتظار بمانند.^۱

حوزه مقرراتی

- صدور بخشنامه‌های متعدد آموزشی و با تأکید بر قوانین و مقررات به منظور تسهیل و تسریع در ثبت تأسیس و همچنین تغییرات و تصمیمات اشخاص حقوقی.
- تهیه و تدوین اساسنامه‌های نمونه به منظور تسهیل و تسریع در فرآیند ثبت تأسیس شرکت‌ها و مؤسسات غیرتجاری.
- تدوین و تبیین مراحل و احصای مدارک ثبت تأسیس شرکت‌ها و مؤسسات غیرتجاری به منظور تسهیل و تسریع در فرآیند شروع کسب‌وکار.
- تدوین مدارک مورد نیاز و موارد قانونی که باید در زمان ثبت صورتجلسات رعایت گردد.
- حذف مجوزهای غیرضرور در راستای تکلیف ماده (۶۲) قانون برنامه پنجم توسعه به منظور کاهش فرآیند و زمان شروع کسب‌وکار؛ از ۷۴ مورد تا سال ۱۳۹۰ به ۴۵ مورد در سال ۱۳۹۱ و کاهش آن به ۲۳ مورد در سال ۱۳۹۲.
- حذف مرحله حسابداری در زمان ثبت تأسیس شرکت و دریافت هزینه‌های مربوطه از طریق اینترنت.
- حذف الزام استفاده از اوراق بهادار (اسناد کاغذی) برای طی نمودن فرآیند ثبت شرکت از قبیل اظهارنامه، شرکتنامه و تقاضانامه و جایگزینی اسناد الکترونیکی (E-FORM) قابل دسترس از طریق پایگاه اینترنتی سازمان ثبت اسناد و املاک کشور.

حوزه اجرایی

- به‌کارگیری امضای الکترونیکی و تولید اسناد الکترونیکی مورد پذیرش همه دستگاه‌ها و همچنین قابل انجام از طرف همه اشخاص حقیقی و حقوقی جایگزین اسناد کاغذی نشده و به این ترتیب امکان حذف یا ادغام مراحل مرتبط با ثبت شرکت‌ها وجود نخواهد داشت. این درحالی است که مبانی قانونی برای اجرا شدن آن تدوین شده است.
- عمده اقدامات در حوزه اجرایی، توسط سازمان ثبت اسناد و املاک کشور (اداره کل ثبت شرکت‌ها و مؤسسات غیرتجاری تهران) صورت گرفته با توجه به پتانسیل‌های قانونی یاد شده در این حوزه

۱. هرچند که رتبه کشور براساس مفروضات پروژه ارزیابی و تعیین می‌شود اما فارغ از رتبه جهانی بررسی تعامل دستگاه‌های تخصصی و اداره کل ثبت شرکت‌ها و مؤسسات غیرتجاری در زمان ایجاد یک شخص حقوقی نیازمند بررسی جدی است. به دلیل اهمیت بالا در یک بخش مجزا در انتهای گزارش به این موضوع پرداخته خواهد شد.

- بوده و برخی از آنها همچنان در دست پیگیری است که عناوین برخی از آنان به شرح ذیل است:
۱. طراحی و تولید سامانه متمرکز استعلام نام و اجرای آن در تمامی واحدهای ثبتی کشور به طوری که این سامانه دارای فعالیت کامل بوده و تمامی ادارات ثبت و سایر مراکز (مناطق آزاد) نیز متصل به آن می باشد (www.irsherkat.ir).
  ۲. اجرای کامل و راه اندازی سامانه ثبت تأسیس و تغییرات اینترنتی شرکت با مسئولیت محدود (www.irsherkat.ir).
  ۳. طراحی و تولید سامانه پذیرش صورتجلسات تغییرات شرکتها و مؤسسات غیرتجاری به آدرس (<http://irsherkat.ssaa.ir>).
  ۴. راه اندازی پایگاه اطلاع رسانی ثبت شرکتها که در آن دسترسی به محتوای قوانین و مقررات، بخشنامه ها، مدارک مورد نیاز و... پیش بینی شده است (<http://sherkat.ssaa.ir>).
  ۵. راه اندازی پورتال شناسه ملی اشخاص حقوقی کشور جهت دسترسی به اطلاعات شناسایی عمومی کلیه شرکتها و مؤسسات ثبت شده در سراسر ایران (www.ilenc.ir).
  ۶. افتتاح اولین دفتر ثبت نام گواهی الکترونیکی (RA) در کانون سردفتران و دفتریاران با هدف ایجاد امنیت در فضای مجازی در تبادلات الکترونیکی و تعهدات حقوقی از طریق به کارگیری امضای الکترونیکی.
  ۷. انجام فاز اول مکانیزاسیون ثبت تأسیس و تغییرات سایر شرکتها و مؤسسات.
  ۸. آغاز اسکن و داده آمایی اطلاعات کلیه شرکتها و مؤسسات ثبت شده در راستای تکلیف بند «۳» جزء «و» ماده (۴۶).
  ۹. تدوین و تعریف سازوکار برای عدم حضور مراجعان به منظور دریافت مدارک تأسیس و صورتجلسات و حذف واحد پذیرش حضوری درون سازمانی با استفاده از پتانسیل شرکت پست جمهوری اسلامی ایران در سراسر کشور.
  ۱۰. ایجاد واحدهای پذیرش برای مراجع و دستگاههای متولی برخی از تشکلهای از قبیل اتاق بازرگانی سازمان بورس و اوراق بهادار، سازمان خصوصی سازی و شورای اصناف کشور.
  ۱۱. اصلاح فرآیندها در استانها با ارسال بیش از ۴۰ مستند آموزشی و تأکید بر قوانین و مقررات تکلیفی جدید.

۲-۵. اقدامات صورت گرفته از خردادماه ۱۳۹۲ تا خردادماه ۱۳۹۳

حوزه مقرراتی

تصویب بخشنامه شماره ۹۰۰۰/۱۹۵۲/۱۰۰ تاریخ ۱۳۹۳/۱/۱۷ رئیس قوه قضائیه که در صفحات ۲۵

و ۲۶ روزنامه رسمی شماره ۲۰۱۰۰ مورخ ۱۳۹۲/۱۲/۱۴ به چاپ رسیده است. این بخشنامه هزینه خدمات ثبتی و قضایی را افزایش داد.

حوزه اجرایی

۱. سامانه تأسیس شرکت با مسئولیت محدود به آدرس ent-ltd.irsherkat.ir از مورخ ۱۳۹۲/۶/۲ بسته شد و متقاضیان به «سامانه جدید ثبت تأسیس» که برای ثبت تأسیس و تغییرات تمامی انواع شرکت‌های تجاری پیش‌بینی شده است، راهنمایی شدند.

۲. آغاز پذیرش اینترنتی انواع درخواست تأسیس و تغییرات شرکت‌ها و مؤسسات غیرتجاری از ابتدای شهریورماه ۱۳۹۲ از طریق اینترنت و با مراجعه به آدرس اینترنتی <http://irsherkat.ssaa.ir>. تاریخ دقیق تغییر سیستم از حالت «دستی» به فاز یک «مکانیزاسیون جامع ثبت شرکت‌ها و مؤسسات غیرتجاری» در اطلاعیه راجع به پذیرش ثبت تأسیس کلیه شخصیت‌های حقوقی از طریق سامانه اینترنتی شنبه مورخ ۱۳۹۲/۶/۲ اعلام شده است و از تاریخ مذکور امکان پذیرش حضوری درخواست‌ها غیرممکن می‌باشد.^۱ در ضمن کلیه اطلاعات مربوط به چگونگی تنظیم درخواست‌ها و مدارک مورد لزوم، بخشنامه‌ها، شیوه‌نامه‌های اجرایی ثبت شرکت‌ها و اطلاع‌رسانی‌ها را می‌توان از طریق «پایگاه اطلاع‌رسانی ثبت شرکت‌ها» به آدرس <http://sherkat.ssaa.ir> رصد و پیگیری کرد.

۳-۵. برنامه‌های دستگاه‌های ذیربط برای اصلاح وضعیت موجود از خردادماه ۱۳۹۳ تا

خردادماه ۱۳۹۴

حوزه قانونی

بررسی نهایی و احتمالاً تصویب لایحه تجارت: تصویب لایحه تجارت که احتمال وقوع آن در فاصله زمانی خردادماه ۱۳۹۳ تا خردادماه ۱۳۹۴ وجود دارد را باید مهمترین اتفاقی دانست که در این دوره زمانی می‌تواند بر نماگر شروع کسب‌وکار تأثیر بگذارد. در ادامه به بررسی مهمترین موادی که بر نماگر شروع کسب‌وکار تأثیر می‌گذارد در این لایحه پرداخته می‌شود:^۲

۱. <http://sherkat.ssaa.ir/Default.aspx?tabid=3721&ctl=Edit&mid=10512&Code=5755>

۲. مبنای بررسی، لایحه تجارت است که طبق اصل هشتادوپنجم قانون اساسی در جلسه روز سه‌شنبه مورخ ۱۳۹۰/۱۰/۶ به تصویب کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس شورای اسلامی با اصلاحاتی به تصویب رسیده و در جلسه علنی روز چهارشنبه مورخ ۱۳۹۱/۱/۲۳ مجلس با اجرای آزمایشی آن به مدت پنج سال موافقت شده است. این لایحه هنوز به تأیید شورای نگهبان نرسیده است.

ماده (۱۲۵)

اشخاص حقوقی باید نزد مرجع ثبت شرکت‌ها به ثبت برسند و شخصیت حقوقی آنها از زمان ثبت در مرجع مذکور و آگهی مراتب در روزنامه رسمی به هزینه شخص حقوقی علیه ثالث قابل استناد است. حق‌الثبت اشخاص حقوقی براساس قانون اخذ می‌شود.

ماده (۱۳۶)

مرجع ثبت شرکت‌ها باید برای کلیه اشخاص حقوقی که ثبت آنها الزامی است شناسنامه انحصاری اختصاص دهد.

ماده (۱۴۱)

سازمان ثبت اسناد و املاک کشور مکلف است کلیه مراحل و فرآیندهای ثبت اشخاص حقوقی و تغییرات مربوط به آنها را به صورت الکترونیکی و روزآمد نگهداری کند به نحوی که امکان دسترسی آنی، برخط و الکترونیک به اطلاعات قابل دسترسی شرکت‌ها و مؤسسات غیرتجاری فراهم شود. آیین‌نامه اجرایی این ماده ظرف ۶ ماه از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون به وسیله وزارت دادگستری و با همکاری سازمان ثبت اسناد و املاک کشور تهیه می‌شود و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.

ماده (۱۵۲) لایحه قانون تجارت مرجع ثبت شرکت‌ها را مکلف کرده است حداکثر ظرف ۱۰ روز از تاریخ دریافت مدارک در صورت کامل بودن و مطابقت مندرجات آنها با مقررات قانونی شرکت را ثبت نماید و در غیر این صورت ظرف همان مهلت به درخواست متقاضی ثبت مراتب را به طور کتبی به وی اعلام کند. نظریه مرجع ثبت شرکت‌ها باید متضمن موارد نقص و یا مغایرت باشد.

ماده (۴۷۴)

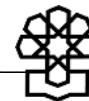
حداقل تعداد سهامداران در شرکت سهامی خاص نباید از سه عضو کمتر باشد.

ماده (۴۷۵)

سرمایه شرکت سهامی خاص در موقع تأسیس نباید از پنج میلیون ریال کمتر باشد.

ماده (۴۷۶)

برای ثبت شرکت سهامی خاص مؤسسان باید کل سرمایه شرکت را تعهد کنند و حداقل پنجاه

درصد بخش نقدی سرمایه را در حساب شرکت در شرف تأسیس بسپارند و کل سرمایه غیرنقدی را تسلیم کنند.

ماده (۴۷۹)

شرکت با مسئولیت محدود شرکتی است که به وسیله یک یا چند شخص تشکیل می شود...

ماده (۴۸۱)

شرکت با مسئولیت محدود به هر میزان سرمایه قابل ثبت است.

با بررسی مواد فوق می توان گفت که مواد لایحه تجارت که مستقیماً با نماگر شروع کسب و کار ارتباط پیدا می کنند، نه تنها مانعی برای شروع کسب و کار نخواهند بود، بلکه به نظر می رسد در مسیر تسهیل آن عمل خواهند کرد. اگرچه براساس لایحه فوق حداقل سرمایه مورد نیاز برای تأسیس شرکت سهامی خاص افزایش پیدا کرده است، اما در مورد شرکت با مسئولیت محدود که باید مبنای ارزیابی نماگر شروع کسب و کار باشد، لایحه صریحاً تأکید کرده است که امکان ثبت شرکت با هر میزان سرمایه ممکن است. بنابراین در صورتی که رویه موجود اداره ثبت شرکت ها برای الزامی دانستن سرمایه یک میلیون ریالی اصلاح شود، ثبت این شرکت با مبالغ بسیار کمتر نیز ممکن خواهد بود. حتی می توان از تجربه بسیاری از کشورهای حاضر در گزارش کسب و کار استفاده کرد و امکان ثبت شرکت بدون سرمایه اولیه را فراهم کرد. همچنین در متن این لایحه اثری از مطالبه مدارک غیرضروری برای تأسیس شرکت مثل گواهی عدم سوء پیشینه نیست. نکته مثبت دیگری که در این لایحه مورد توجه قرار گرفته و شروع کسب و کار را تسهیل می کند، امکان تأسیس شرکت با مسئولیت محدود تنها با یک شریک است. تأسیس شرکت با یک شریک مدت ها است که در بسیاری از کشورهای پیشرفته دنیا امکان پذیر است.

حوزه اجرایی

۱. الکترونیکی کردن مراحل تقاضای انتشار آگهی تأسیس شرکت و سایر آگهی های قانونی از روزنامه رسمی و پرداخت هزینه آن که نیاز به مراجعه حضوری را منتفی می کند از اقدامات مثبتی است که امید می رود در آینده اجرایی شود.

۲. حذف دفاتر کاغذی که مشخصات شرکت ها را در خود جای داده است از روند کار اداره ثبت شرکت ها و الکترونیکی شدن مدارک مذکور از اقدامات مثبتی است که انتظار می رود در آینده نزدیک در اداره ثبت شرکت ها تحقق پیدا کند.

۳. الکترونیکی شدن مراحل اخذ دفاتر لاک و مهر شده قانونی شرکت‌ها، از جمله اقداماتی است که تلاش‌هایی برای تحقق آن انجام گرفته و امید می‌رود با اجرای آن نیازی به مراجعه حضوری برای مطالبه این دفاتر نباشد.

۶. راهکارها و پیشنهادهای هدف دستیابی به رتبه یک کشورهای منطقه در سند چشم‌انداز

با توجه به تجربیات کشورهای منطقه سند چشم‌انداز و همچنین با عنایت به جایگاه مطلوب کشور براساس سنجه فاصله از پیشرو، راهکارها و همچنین پیشنهادات زیر به منظور ارتقای جایگاه جمهوری اسلامی ایران به رتبه یک منطقه سند چشم‌انداز ارائه می‌شود. این پیشنهادات بر چند محور استوار است.

محور اول تمرکز فعالیت‌های مرتبط با ثبت شرکت در سازمان اسناد و املاک کشور (اداره کل ثبت شرکت‌ها و مؤسسات غیرتجاری) به عنوان مرکز جامع خدمات ثبت شخص حقوقی در کشور شناخته می‌شود. در این چارچوب جایگاه سایر دستگاه‌های ذیربط تضعیف نخواهد شد، بلکه به عنوان دستگاه‌های فرعی در فرآیند ثبت نه تنها بیشتر از گذشته نظارت خواهند داشت، بلکه از اطلاعات دقیق‌تری نیز برخوردار خواهند بود.

محور دوم توجه به این نکته است که یکی از مهمترین دلایلی که باعث طولانی شدن فرآیند ثبت شخص حقوقی شده گلوگاه قرار دادن یا فرض کردن مرجع ثبت شرکت‌ها برای انجام نظارت‌های مرتبط با سایر دستگاه‌هاست که عمده این موارد نیز از قوانین موضوعه در مجالس قبل و بعد از انقلاب اسلامی ناشی شده است. نظارت بر شرایط قانونی تأسیس و فعالیت شرکت‌های تجاری و مدیران آنها برعهده نهادهای نظارتی قرار دارد و نباید با تحمیل این وظیفه بر مرجع ثبت شرکت‌ها باعث کاهش سرعت و افزایش هزینه و مراحل شروع کسب و کار در شرکت شد.

محور دیگر عدم تنقیح قوانین و برقراری اتصال درست بین مفاد قوانین وضع شده در ۸۰ سال گذشته با قوانین پایه‌ای و اساسی ثبت اشخاص حقوقی است. به عنوان مثال درحالی که قانون تجارت الکترونیک و برنامه‌های پنج‌ساله توسعه بر حذف اسناد کاغذی تأکید دارند همچنان شکاف زمانی بین این قوانین با قانون راجع به ثبت شرکت‌ها مصوب خردادماه ۱۳۱۰ با همه مزیت‌هایش وجود دارد که بر شالوده فعالیت‌های اداره کل ثبت شرکت‌ها و مؤسسات غیرتجاری حاکم است. در اصلاح قانون ثبت شرکت‌ها و همچنین در تمامی قوانین و مقرراتی که در این خصوص تصویب می‌شوند باید بر مفهوم «ساده‌سازی» تأکید کرد. ساده‌سازی برداشت گام‌هایی برای ساده کردن کارکردهای نهادهای قانونی است به طوری که بخش‌های موازی و غیرضروری قوانین را بتوان

کاهش داد. ساده‌سازی به معنای استفاده از فنونی است که به‌عنوان «بروکراسی‌زدایی» معروف شده است (دسوتو، ۱۳۹۲: ۱۰۸).

علاوه‌بر این با توجه به اینکه آنچه باعث تفاوت رتبه کشورها در نماگر شروع کسب‌وکار می‌شود، رویه‌ها و ترتیبات شکلی ثبت شرکت است و نه تفاوت در مقررات ماهوی، توجه به تجربیات سایر کشورها می‌تواند سیاستگذاران را در کشور ما برای پیمودن مسیر بهبود این نماگر یاری کند. براساس گزارش ۲۰۱۳ بانک جهانی برجسته‌ترین جنبه‌های اصلاحی در حوزه تسهیل فرآیند اداری ثبت شخص حقوقی در دنیا عبارتند از: ساده‌سازی تشریفات ثبت، حذف الزام به پرداخت حداقل سرمایه، ایجاد مراکز خدمات جامع، حذف یا ساده‌سازی فرآیندهای ثبت و راه‌اندازی یا بهسازی ارائه خدمات به‌صورت اینترنتی. در بین جنبه‌های اصلاحی یاد شده ساده‌سازی تشریفات ثبت متداول‌ترین شکل اصلاح وضعیت موجود بوده و البته درحال حاضر بیش از ۹۰ کشور در سراسر دنیا الزام به پرداخت حداقل سرمایه را حذف کرده‌اند. در ادامه به بررسی دقیق‌تر راهکارهای قانونی، مقرراتی و اجرایی کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت بهبود نماگر شروع یک کسب‌وکار پرداخته می‌شود.

۶-۱. راهکارهای قانونی

کوتاه‌مدت

۱. اصلاح ماده (۴۸۱) لایحه تجارت و حذف الزام به پرداخت حداقل سرمایه در شرکت‌های با مسئولیت محدود: درحال حاضر بیش از ۹۰ کشور جهان الزام به پرداخت حداقل سرمایه را حذف کرده‌اند و با توجه به در دستور کار قرار داشتن لایحه تجارت در مجلس شورای اسلامی امکان اصلاح آن در کوتاه‌مدت وجود دارد، البته همانطور که گفته شد در ماده (۴۸۱) لایحه تجارت تأکید شده است که ثبت شرکت با مسئولیت محدود با هر میزان سرمایه ممکن است. با استفاده از تجربیات سایر کشورهای پیشرو در نماگر شروع کسب‌وکار می‌توان عدم نیاز به سرمایه برای تأسیس شرکت با مسئولیت محدود را در قانون تجارت آینده مورد تأکید قرار داد. در این شرایط ماده (۴۷۵) لایحه تجارت که مقرر می‌کند سرمایه شرکت سهامی خاص در موقع تأسیس حداقل پنج میلیون ریال باشد و ماده (۴۷۶) که برای ثبت این شرکت تجاری مؤسسان را مکلف می‌کند حداقل ۵۰ درصد بخش نقدی سرمایه را در حساب شرکت در شرف تأسیس بسپارند و کل سرمایه غیرنقدی را تسلیم کنند بر نماگر شروع کسب‌وکار تأثیر نخواهد گذاشت. بنابراین ضمن تأکید بر اینکه قانونگذار در مسیر صحیحی حرکت می‌کند باید تأکید کرد که مبنای ارزیابی نماگر شروع کسب‌وکار باید از شرکت سهامی خاص به شرکت با مسئولیت محدود که اتفاقاً انطباق بیشتری با

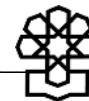
مفروض بانک جهانی دارد تغییر کند. در عین حال در مورد شرکت‌های با مسئولیت محدود قانونگذار می‌تواند با اصلاح ماده (۴۸۱) به صراحت تأکید کند که ثبت شرکت با مسئولیت محدود بدون سرمایه اولیه نیز امکانپذیر است.

۲. الزام دستگاه‌های اجرایی به مراجعه به پایگاه‌های اینترنتی سازمان ثبت اسناد و املاک کشور و روزنامه رسمی به‌جای استعمال از مرجع ثبت شرکت‌ها و اصلاح ماده (۱۳۷) لایحه تجارت: از آنجا که بسیاری از قوانین مصوب مجلس زمینه استعمال از مرجع ثبت شرکت‌ها را فراهم آورده‌اند ضروری است که کارگروهی با محوریت مجلس شورای اسلامی و مشارکت همه دستگاه‌های ذیربط برای رفع این محدودیت تشکیل گردد. ماده (۱۳۷) لایحه تجارت در این خصوص مقرر می‌کند: «اطلاعات مربوط به اشخاص حقوقی که نزد مرجع ثبت شرکت‌ها به ثبت می‌رسد جز در موارد مصرح، غیرمحرمانه محسوب می‌شود و تمام اشخاص می‌توانند با مراجعه به مرجع مذکور اطلاعات مربوط به اشخاص حقوقی را مطالعه و به هزینه خود از آن رونوشت و یا تصویر بگیرند». در صورتی‌که به‌جای مراجعه حضوری مراجعه الکترونیکی به مرجع مذکور پیش‌بینی شود، هزینه‌ها و زمان و مراحل کاسته شده و کارآیی افزایش پیدا خواهد کرد.

بلندمدت

۱. حذف الزام به پرداخت مالیات دو در هزار ارزش اسمی سرمایه سهام پذیره‌نویسی شده در زمان تأسیس شرکت در ماده (۴۸) قانون مالیات‌های مستقیم: این رقم درحال حاضر بسیار ناچیز بوده و دستکم در مورد شرکت‌های سهامی خاص قابل حذف است. در صورت وجود اصرار بر ضرورت اخذ مالیات بهتر است که به زمان ارائه اولین اظهارنامه مالیاتی موکول شود. مالیات ناچیز مذکور هزینه‌های رسمی ماندن را افزایش می‌دهد.

۲. تدوین و ابلاغ قانون بازنگری و بازنویسی شده «ثبت شرکت‌ها» با توجه به نیازهای امروز و در نظر گرفتن قوانین تجارت، تجارت الکترونیک، اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی، برنامه پنجم توسعه، قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار و... قانون جدید باید به‌گونه‌ای بازنویسی شود که همه نیازهای دستگاه‌های اجرایی برای ثبت و پردازش اطلاعات متقاضیان تأسیس یک شخص حقوقی جدید را به‌صورت اینترنتی فراهم آورده و علاوه بر این توان نظارتی و ارزیابی دستگاه‌های مرتبط را افزایش دهد. تحقیق در تجربیات موفق کشورهای پیشرو در نماگر شروع کسب و کار در آیین و ترتیب ثبت شرکت‌ها که در سایت www.doingbusiness.org موجود است و عمدتاً بر تمرکز تمامی اقدامات مربوط به ثبت در یک سامانه آنلاین اینترنتی و حذف کامل اسناد و رویه‌های کاغذی تأکید دارد، می‌تواند بهترین مبنا برای تهیه قانون مذکور باشد. این

کشورها توانسته‌اند با توسعه سامانه الکترونیکی ثبت شرکت‌ها زمان ثبت شرکت را به دو روز کاهش دهند. به‌عنوان مثال می‌توان به وبسایت سازمان ثبت شرکت‌های کشور نیوزلند به آدرس (www.business.govt.nz/companies) مراجعه کرد که بهترین جایگاه را در نماگر شروع کسب‌وکار دارد.

۳. تسهیل صدور مجوزهای کسب‌وکار: در ایران به‌منظور دریافت پروانه کسب برای ساده‌ترین فعالیت‌های اقتصادی نیاز به طی کردن مراحل مختلف اداری و صرف زمان طولانی و هزینه بالایی است. در نماگر شروع کسب‌وکار مفروض بانک جهانی بر این است که تجارت مذکور نیاز به مجوز خاصی ندارد بنابراین عملاً ثبت شرکت‌هایی موضوع بررسی قرار می‌گیرد که برای فعالیت خود نیاز به مجوز ندارند، اما این موضوع نباید موجب چشم بستن بر مراحل مختلف اداری و زمان طولانی و هزینه بالای شروع کسب‌وکار در مشاغلی شود که نیاز به مجوز دارند (جوادی، ۱۳۹۲: ۸).

۲-۶. راهکارهای مقرراتی

کوتاه مدت

۱. اصلاح یا لغو بخشنامه «شرایط مدیریت در شرکت‌های تجاری» ابلاغ شده در آذرماه ۱۳۹۰ و «بخشنامه ۹۲/۴۶۴۷۲ مورخ ۱۳۹۲/۳/۱۲ راجع به اعلام مدارک و مستندات لازم برای ثبت تأسیس شرکت‌ها و مؤسسات غیرتجاری به‌منظور ایجاد یک رویه واحد» که براساس آنها یک مرحله مراجعه به دفاتر پلیس +۱۰ و اخذ گواهی عدم سوءپیشینه به مراحل و اسناد قبلی افزوده شد. در صورت برقراری ارتباط سامانه‌ای بین سازمان ثبت اسناد و املاک کشور و اداره سجل کیفری (که هر دو زیرمجموعه قوه قضائیه هستند) ضمن در نظر قرار گرفتن ملاحظات قانونی سازمان ثبت اسناد و املاک کشور، این مرحله بدون الزام متقاضی به مراجعه به نهادهای بیرونی حذف خواهد شد. با این اقدام یک مرحله و ۵ روز از مراحل فعلی کاسته خواهد شد.

۲. درحال حاضر هیچ دستورالعمل مشخصی برای بیان موارد نقص، ضمانت اجرای نقایص و مهلت رفع نقص مدارک ثبت تأسیس شرکت در دسترس نیست. این شرایط امکان برخورد ناهماهنگ با تقاضاهای ثبت تأسیس را فراهم می‌کند. بنابراین پیشنهاد می‌شود ضمن تهیه دستورالعملی، مواردی که نقص محسوب می‌شود و مواردی که منجر به رد فوری درخواست تأسیس می‌شود مشخص شده و مهلت رفع نقص و ضمانت اجرای عدم رفع نقص مانند آنچه در قانون آیین دادرسی مدنی درخصوص دادخواست وجود دارد، تعیین و به اطلاع متقاضیان ثبت شرکت برسد.

۳-۶. راهکارهای اجرایی

کوتاه مدت

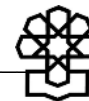
۱. ایجاد ارتباط الکترونیکی بین مرجع ثبت شرکت‌ها و روزنامه رسمی و همچنین روزنامه‌های کثیرالانتشار جهت ارسال الکترونیکی محتوای آگهی‌های قانونی و پرداخت هزینه حق‌الدرج به صورت غیرحضوری و اینترنتی به منظور کاهش زمان و هزینه هم برای دستگاه‌های اجرایی و هم برای متقاضیان.

۲. جایگزینی مکاتبات اینترنتی به جای رویه‌های مبتنی بر کاغذ؛ در فرآیند کنونی ثبت تأسیس شرکت، متقاضی اقدام به ارسال مدارک از طریق اداره پست می‌نماید. مدارک بعد از وصول به اداره ثبت شرکت‌ها، توسط این سازمان اسکن می‌شود. این درحالی است که با وجود فراهم آمدن مبانی قانونی و عملی امضای الکترونیک^۱ و با توجه به الزامات مواد (۶۶) و (۴۸) و همچنین جزء «م» ماده (۲۱۱)، حذف مرحله ارسال پستی مدارک و جایگزین شدن آن با مدارک و اسناد الکترونیکی نه تنها امکانپذیر، بلکه تکلیفی قانونی و در راستای اهداف برنامه پنجم توسعه قرار دارد. این امر ضمن کاهش زمان و هزینه و مراحل ثبت شرکت، هزینه‌های اداره ثبت شرکت‌ها را نیز کاهش می‌دهد. بنابراین پیشنهاد می‌شود تأیید و ارسال الکترونیکی مدارک به وسیله امضای الکترونیک، جایگزین رویکرد مبتنی بر کاغذ فعلی شود.

میان مدت

۱. فراهم شدن امکان ثبت اطلاعات کارگاه و کارکنان در سازمان تأمین اجتماعی بدون نیاز به مراجعه حضوری از طریق ارسال اطلاعات به صورت اینترنتی: در حال حاضر کارفرمایان در کارگاه‌های مشمول قانون باید ظرف مدت ۱۵ روز از تاریخ تأسیس به منظور بیمه کردن کارکنان خود به نزدیک‌ترین شعبه تأمین اجتماعی واقع در محدوده عملکرد کارگاه مراجعه کنند و مدرکی را که نشانگر کارفرما بودن آنها می‌باشد، به شعبه تحویل داده و کد کارگاه دریافت نمایند. به هنگام تحویل اولین لیست، باید اصل و تصویر شناسنامه تمام کارکنان کارگاه به واحد نام‌نویسی شعبه ارائه شود و ضمن دریافت شماره بیمه، این شماره در لیست‌های ماهیانه در مقابل نام افراد درج گردد تا بیمه‌شدگان بتوانند از خدمات بیمه استفاده کنند. شعبه تأمین اجتماعی، پس از شناسایی کارگاه و تعداد کارگران شاغل در آن، پرونده کارگاه را تشکیل داده و شماره کارگاه را به آن اختصاص خواهد داد. در این صورت یک مرحله از مراحل فعلی کاسته خواهد شد.

۱. ماده (۷) قانون تجارت الکترونیک: «هرگاه قانون، وجود امضا را لازم بداند امضای الکترونیکی مکفی است».

۲. اجرای کامل فرآیند ثبت شخص حقوقی بر پایه امضای الکترونیکی: برای تحقق این امر لازم است که زمینه هماهنگی همه دستگاه‌ها و استفاده عمومی فراهم شود. در این راستا، تعریف کد مشترک اشخاص حقیقی و حقوقی بین همه دستگاه‌ها ضروری بوده به گونه‌ای که تعهدات و توافقات حقوقی دو یا چندجانبه قابلیت اجرا داشته باشند. با تحقق این امر، مرحله ارسال پستی مدارک، هزینه‌ها و زمان آن از نماگر شروع کسب‌وکار حذف خواهد شد. مبانی قانونی لازم برای رسیدن به این هدف فراهم است.

۳. حذف مدرک تصویر برابر اصل مدارک احراز هویت: برقراری ارتباط سامانه‌ای بین سازمان ثبت اسناد و املاک کشور و اداره سجل کیفری (که هر دو زیرمجموعه قوه قضائیه هستند) و استفاده از اسناد الکترونیکی می‌تواند جایگزین این مرحله شود.

در پایان این بخش ذکر این نکته مفید است که به‌روز بودن اخبار وبسایت اداره ثبت شرکت‌ها و همچنین ارائه اطلاعات کامل و مفید برای متقاضیان ثبت و پاسخ به ابهامات احتمالی آنها می‌تواند به تسهیل روند ثبت تأسیس و تغییرات شرکت تأثیر زیادی داشته باشد. درحال حاضر بخش راهنمای وبسایت ثبت تأسیس شرکت و همچنین وبسایت اداره ثبت شرکت‌ها اطلاعات مفیدی به متقاضیان ارائه می‌دهد؛ با این حال نیاز به‌روزرسانی نیز مشاهده می‌شود به‌عنوان مثال در بخش قوانین و مقررات وبسایت اداره کل ثبت شرکت‌ها و مؤسسات غیرتجاری که یکی از اصلی‌ترین منابع تعیین قوانین و رویه‌های ثبت شرکت است، قانون راجع به ثبت شرکت‌ها مصوب ۱۳۱۰ بدون اصلاحات بعدی درج شده است که این امر می‌تواند باعث سردرگمی مراجعان شود. پیشنهاد می‌شود نسبت به انعکاس متن تنقیح شده قانون مذکور برای اطلاع متقاضیان اقدام شود.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

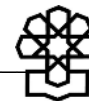
در گزارش «انجام کسب‌وکار» در سال ۲۰۱۴ با نظرسنجی از کارشناسان و فعالان اقتصادی، تعداد مراحل شروع کسب‌وکار (ثبت شرکت تجاری) در کشور ایران ۸ مرحله اعلام شده است که طی کردن آن ۱۶ روز طول می‌کشد، ۳/۱ درصد درآمد سرانه هزینه دارد و نیازمند حداقل سرمایه ۰/۴ درصد درآمد سرانه است، اما با بررسی قوانین، مقررات و رویه‌های موجود و با درنظر گرفتن فروض تعریف شده و به‌خصوص با توجه به اجرای کامل سامانه ثبت تأسیس الکترونیکی شرکت‌ها، معلوم شد که اصلاحاتی در جدول مراحل شروع یک کسب‌وکار در ایران لازم است و با حذف، جابجایی و اضافه کردن برخی مراحل مشخص شد که تعداد واقعی مراحل نماگر شروع کسب‌وکار درحال حاضر (بهار سال ۱۳۹۳) ۶ مرحله است که مستلزم سپری کردن ۱۱ روز است، کمتر از ۰/۶ درصد درآمد سرانه

هزینه دارد و حداقل سرمایه مورد نیاز کمتر از ۰/۶ درصد درآمد سرانه است.

این موضوع به تنهایی می‌تواند بر کاهش مراحل، زمان و هزینه شروع کسب‌وکار موثر باشد و رتبه ایران در نماگر شروع کسب‌وکار را به جایگاه ۶۵ در میان ۱۸۹ کشور جهان و رتبه ۱۰ منطقه سند چشم‌انداز بهبود بخشد. با وجود این چندان نمی‌توان به نتایج حاصل از راستی‌آزمایی دلخوش کرد زیرا از یک‌سو اطمینانی وجود ندارد که بانک جهانی نتایج این راستی‌آزمایی را در گزارش‌های بعدی خود لحاظ کند، هر سال کشورهایی که وضعیت آنها رصد می‌شود برای ارتقای جایگاه خود در نماگر شروع کسب‌وکار اصلاحات تازه و کارآمدتری در قوانین، مقررات و رویه‌های خود اعمال می‌کنند. بنابراین باید برای اصلاح و کارآمدتر کردن نماگر شروع یک کسب‌وکار اصلاحاتی را در قوانین، مقررات و رویه‌های موجود آغاز کرد. این اصلاحات عمدتاً باید چهار رویکرد را در نظر داشته باشد:

- تمرکز فعالیت‌های مرتبط با ثبت شرکت در سازمان اسناد و املاک کشور (اداره کل ثبت شرکت‌ها و مؤسسات غیرتجاری) به‌عنوان مرکز جامع خدمات ثبت شخص حقوقی در کشور.
- گلوگاه قرار ندادن مرجع ثبت شرکت‌ها برای انجام نظارت‌های مرتبط با سایر دستگاه‌ها.
- تنقیح قوانین و برقراری اتصال درست بین مفاد قوانین وضع شده در ۸۰ سال گذشته با قوانین پایه‌ای و اساسی ثبت اشخاص حقوقی به‌خصوص با رویکرد حذف تشریفات کاغذی و توسعه رویه‌های الکترونیکی.
- استفاده از تجربیات کشورهای پیشرو و بومی کردن آنها؛ براساس گزارش ۲۰۱۴ بانک جهانی برجسته‌ترین جنبه‌های اصلاحی در حوزه تسهیل فرآیند اداری ثبت شخص حقوقی در دنیا عبارتند از: ساده‌سازی تشریفات ثبت، حذف الزام به پرداخت حداقل سرمایه، ایجاد مراکز خدمات جامع، حذف یا ساده‌سازی فرآیندهای ثبت و راه‌اندازی یا بهسازی ارائه خدمات به‌صورت اینترنتی. در بین جنبه‌های اصلاحی یاد شده ساده‌سازی تشریفات ثبت متداول‌ترین شکل اصلاح وضعیت موجود بوده و البته درحال حاضر بیش از ۹۰ کشور در سراسر دنیا الزام به پرداخت حداقل سرمایه را حذف کرده‌اند.

بدین ترتیب می‌توان امیدوار بود که جایگاه جمهوری اسلامی ایران در نماگر شروع یک کسب‌وکار بیش از پیش بهبود یابد و به جایگاه شایسته خود در میان کشورهای سند چشم‌انداز برسد. همچنین چنان‌که در گزارش توضیح داده شد در فاصله زمانی خردادماه ۱۳۹۲ تا خردادماه ۱۳۹۳ اقداماتی به ویژه برای الکترونیکی کردن فرآیندهای ثبت تمامی اقسام شرکت‌های تجاری در کشور انجام شده است که اگر به‌درستی و با دقت به تهیه‌کنندگان گزارش کسب‌وکار بانک جهانی منعکس شود اثر

مثبت خود را در گزارش‌های بعدی انجام کسب‌وکار برجای خواهد گذاشت، البته به این نکته باید توجه داشت که اصلاحاتی که محدود به مواد قانونی باشند و هنوز کاملاً در عمل به اجرا در نیامده باشند، در گزارش‌های بانک جهانی چندان مؤثر نخواهد بود. علاوه بر این، برای بهبود نماگر شروع یک کسب‌وکار باید به دنبال راهکارهای کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت در آینده بود.

راهکارهای بهبود نماگر شروع کسب‌وکار عمدتاً به حذف رویه‌های سنتی و به‌خصوص مبتنی بر کاغذ و توسعه فرآیندهای الکترونیک مربوط می‌شوند. در برخی کشورها مراحل ثبت شرکت تنها در دو روز و بدون مراجعه حضوری به هیچ محلی انجام می‌شود. زیرساخت‌های قانونی و عملی چنین امری در کشور ما نیز فراهم است، اما نیاز به عزم جدی و گذشت زمان برای اجرایی شدن دارند. هرچند اصلاح و به‌روز کردن قانون ثبت شرکت‌ها و توجه به بهبود نماگر شروع کسب‌وکار در لایحه تجارت می‌تواند بر بهبود این نماگر مؤثر واقع شود، اما عمدتاً بهبود آن به اصلاح رویه‌ها و الکترونیکی کردن مراحل ارتباط پیدا می‌کند که در حوزه اقدامات اجرایی قرار می‌گیرند و نیاز به تغییر، اصلاح و تصویب قوانین دارند. در حوزه قانونگذاری می‌توان پیشنهاد بازنگری در قانون ثبت شرکت‌ها با توجه به تأکید قانون تجارت الکترونیکی و قانون برنامه پنجم توسعه بر حذف اسناد کاغذی، استفاده از امضای دیجیتال و... تأکید کرد. در لایحه تجارت نیز امکان ثبت شرکت با مسئولیت محدود با یک شریک و با هر میزان سرمایه مورد تأکید قرار گرفته است که نه تنها مانعی را بر مسیر شروع کسب‌وکار اضافه نمی‌کند بلکه آن را تسهیل می‌نماید، اما با توجه به تجربه بیشتر کشورهای حاضر در نماگر شروع کسب‌وکار درخصوص امکان تأسیس شرکت بدون الزام به پرداخت هیچ سرمایه‌ای پیشنهاد می‌شود این موضوع در لایحه تجارت درخصوص شرکت‌های با مسئولیت محدود پیش‌بینی شود. حذف الزام پرداخت حداقل سرمایه، با فرض ثبات وضعیت سایر کشورها در سال ۲۰۱۴ و با فرض اصلاح گزارش بانک جهانی بر مبنای اطلاعات صحیح و به‌روز به‌گونه‌ای که در گزارش حاضر مورد بررسی قرار گرفت، منجر به بهبود رتبه جمهوری اسلامی ایران از ۶۵ به ۲۹ در نماگر شروع یک کسب‌وکار خواهد شد.

با توجه به تلاش گسترده کشورها برای تسهیل فرآیند شروع کسب‌وکار، انجام اقدامات فوق باید با در نظر گرفتن اهمیت زمان انجام گیرد. تأخیر در انجام اصلاحات وضعیت ایران را در میان کشورهای حاضر در سند چشم‌انداز از نظر نماگر شروع کسب‌وکار بدتر خواهد کرد. در حال حاضر ایران در میان کشورهای حاضر در سند چشم‌انداز در این نماگر جایگاه ۱۶ را از آن خود کرده است. با راستی‌آزمایی و اصلاح مراحل شروع یک کسب‌وکار جایگاه ایران بهبود خواهد یافت اما در صورتی که اصلاحات با سرعت و جدیت ادامه نداشته باشد ممکن است بار دیگر شاهد تنزل جایگاه کشورمان در نماگر شروع یک کسب‌وکار و در میان کشورهای سند چشم‌انداز باشیم.

جدول ۱۱. خلاصه توصیه‌ها برای اصلاح قوانین، مقررات و رویه‌های اجرایی برای بهبود نماگر شروع یک کسب‌وکار در گزارش «انجام کسب‌وکار»

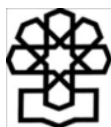
عنوان	کوتاه مدت (تا ۶ ماه)	میان مدت (۶ ماه تا دو سال)	بلند مدت
راهکارهای قانونی	- اصلاح ماده (۴۸۱) لایحه تجارت و تأکید بر امکان ثبت شرکت با مسئولیت محدود بدون سرمایه - الزام دستگاه‌های اجرایی به مراجعه به پایگاه‌های اینترنتی سازمان ثبت اسناد و املاک کشور و روزنامه رسمی به جای استعلام از مرجع ثبت شرکت‌ها و اصلاح ماده (۱۳۷) لایحه تجارت		- تدوین و ابلاغ قانون بازنگری و بازنویسی شده «ثبت شرکت‌ها» با توجه به نیازهای امروز و در نظر گرفتن قوانین تجارت، تجارت الکترونیک، اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی، برنامه پنج‌توسعه، قانون بهبود مستمر محیط کسب‌وکار و... - حذف الزام به پرداخت مالیات دو در هزار حق تمبر در زمان تأسیس شرکت در ماده (۴۸) قانون مالیات‌های مستقیم
راهکارهای مقرراتی	- اصلاح یا لغو بخشنامه «شرایط مدیریت در شرکت‌های تجاری» ابلاغ شده در آذرماه ۱۳۹۰ - اصلاح «بخشنامه ۹۲/۴۶۴۷۲ مورخ ۱۳۹۲/۳/۱۲ راجع به اعلام مدارک و مستندات لازم برای ثبت تأسیس شرکت‌ها و مؤسسات غیرتجاری به منظور ایجاد یک رویه واحد» درخصوص گواهی سوءپیشینه پیشنهاد می‌شود ضمن تهیه دستورالعملی، مواردی که در فرآیند تقاضای تأسیس، نقص محسوب می‌شود و مواردی که منجر به رد فوری درخواست تأسیس می‌شود مشخص شده و مهلت رفع نقص و ضمانت اجرای عدم رفع نقص مانند آنچه در		

عنوان	کوتاه مدت (تا ۶ ماه)	میان مدت (۶ ماه تا دو سال)	بلند مدت
	قانون آیین دادرسی مدنی در خصوص دادخواست وجود دارد، تعیین و به اطلاع متقاضیان ثبت شرکت برسد		
راهکارهای اجرایی	– ایجاد ارتباط الکترونیکی بین مرجع ثبت شرکت‌ها و روزنامه رسمی و همچنین روزنامه‌های کثیرالانتشار جهت ارسال محتوای آگهی‌های قانونی به منظور کاهش زمان و هزینه هم برای دستگاه‌های اجرایی و هم برای متقاضیان – جایگزینی مکاتبات اینترنتی به جای رویه‌های مبتنی بر کاغذ – حذف مدرک تصویر برابر اصل مدارک احراز هویت و جایگزینی آن با ارتباط سامانه‌ای بین سازمان ثبت اسناد و املاک کشور و اداره سجل کیفری (که هر دو زیرمجموعه قوه قضائیه هستند) و اسناد الکترونیک	– اجرای کامل فرآیند ثبت شخص حقوقی بر پایه امضای الکترونیکی – فراهم شدن امکان ثبت اطلاعات کارگاه و کارکنان در سازمان تأمین اجتماعی بدون نیاز به مراجعه حضور از طریق ارسال اطلاعات به صورت اینترنتی	

منابع و مآخذ

۱. پاسبان، محمدرضا. حقوق شرکت‌های تجاری. تهران، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، ۱۳۸۶.
۲. جوادی، شاهین. ضرورت تسهیل صدور مجوزهای کسب‌وکار، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی (گروه مطالعات محیط کسب‌وکار)، شماره مسلسل ۱۳۴۵۴، ۱۳۹۲.
۳. دسوتو، هرماندو. آموزه‌های بهبود محیط کسب‌وکار، ترجمه و تألیف جعفر خیرخواهان، تهران، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۲.
۴. عبدالهیان، امید. راهکارهای بهبود رتبه ایران در گزارش «انجام کسب‌وکار» بانک جهانی؛ ۱. نماگر اجرای قراردادها، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی (گروه مطالعات محیط کسب‌وکار) شماره مسلسل ۱۳۴۸۱، ۱۳۹۲.
5. The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, Doing Business 2014, Economy Profile: Iran, Islamic Rep., Available at www.doingbusiness.org
۶. قوانین و مقررات:
  - لایحه قانونی اصلاح قسمتی از قانون تجارت مصوب ۱۳۴۷.
  - قانون تجارت مصوب ۱۳۱۱.
  - قانون مالیات‌های مستقیم مصوب ۱۳۶۶.
  - قانون تجارت الکترونیکی مصوب.
  - بخشنامه ۹۲/۴۶۴۷۲ مورخ ۱۳۹۲/۳/۱۲ راجع به اعلام مدارک و مستندات لازم برای ثبت تأسیس شرکت‌ها و مؤسسات غیرتجاری به منظور ایجاد یک رویه واحد.
  - بخشنامه شماره ۹۰۰/۱۹۵۲/۱۰۰ تاریخ ۱۳۹۳/۱/۱۷ رئیس قوه قضائیه، روزنامه رسمی، شماره ۲۰۱۳۵، چهارشنبه ۱۳۹۳/۲/۳.
  - بخشنامه «شرایط مدیریت در شرکت‌های تجاری» ابلاغ شده در آذرماه ۱۳۹۰.
۷. لوایح:
  - لایحه تجارت مصوب جلسه علنی روز چهارشنبه مورخ ۱۳۹۱/۱/۲۳.
۸. سایت‌ها:
  - rc.majlis.ir
  - <http://www.rooznamehrasmi.ir/>
  - www.business.govt.nz/companies
  - www.farsnews.com
  - www.doingbusiness.org
  - <http://sherkat.ssaa.ir>
  - www.epolice.ir

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شناسنامه گزارش

شماره مسلسل: ۱۳۶۸۷

عنوان گزارش: راهکارهای بهبود رتبه ایران در گزارش «انجام کسب‌وکار» بانک جهانی
۵. نماگر شروع یک کسب‌وکار

نام دفتر: مطالعات اقتصادی (گروه مطالعات محیط کسب‌وکار)

تهیه و تدوین‌کنندگان: امید عبدالحیان، فرید قادری

ناظران علمی: بهزاد پورسید، سیدامیر سیاح، امین ستایش، شراکیم شمس

مشاوران علمی: مرتضی ادب، ناظم احمدیان نصرآبادی، بهرام حسن‌زاده

مقتضای: کمیسیون حمایت از تولید ملی و نظارت بر اجرای سیاست‌های کلی اصل

چهل و چهارم قانون اساسی

ویراستار تخصصی: مریم احمدیان

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی:

۱. محیط کسب‌وکار

۲. ثبت شرکت

۳. انجام کسب‌وکار

۴. بانک جهانی

تاریخ انتشار: ۱۳۹۳/۳/۱۲